

Stutt lýsing á efni dóms:

1981:430 Dæmt fyrir öflun falsgagna, rangan framburð og vanrækslu í opinberu starfi.
Refsingar ákærðu ákv. fangelsi í 3-7 mán.

Atriðisorð: Sakamál, Opinberir starfsmenn, Ólögmæt handtaka, Öflun sönnunargagna, Öflun falsgagna, Rangur framburður, Rangur framburður fyrir dómi, Rangur framburður fyrir löggreglu, Sératkvæði í Hæstarétti, Hegningarauki, Tálbeita, Rannsókn, Rannsókn máls, Uppsögn, Uppsögn á starfsmanni, Frávikning úr starfi, Frávikning úr starfi að fullu, Vanræksla í opinberu starfi, Brot í opinberu starfi

Priðjudaginn 24. mars 1981.

Nr. 209/1979.

Ákærvaldið (Jónatan Sveinsson, settur saksóknari)
gegn

Matthíasi Hauki Guðmundssyni (Jón E. Ragnarsson hrl.) og
Viðari Ásmundssyni Olsen (Ragnar Aðalsteinsson hrl.).

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Björn Sveinbjörnsson, Ármann Snævarr, Logi Einarsson, Sigurgeir Jónsson og Þór Vilhjálmsson.

Í héraði voru sex menn hafðir fyrir sökum í máli þessu, og var þeim öllum dæmt refsing í héraðsdómi. Málinu er aðeins áfrýjað að því er varðar tvo þeirra, er óskað hafa áfrýjunar. Af hálfu ákærvalds er krafist þyngingar refsingar. Af hendi hinna ákærðu er krafist sýknu, en til vara, að refsing verði lækkuð og hún eftir atvikum dæmd skilorðsbundin.

Dómi þeim, er ákærði Matthías Haukur sætti í sakadómi Njarðvíkur 17. apríl 1978 og getið er í hinum áfrýjaða dómi, var áfrýjað til Hæstaréttar. Í dómi Hæstaréttar var ákærða dæmt tveggja mánaða fangelsi, skilorðsbundið til 3 ára frá uppsögu dómsins að telja, fyrir brot á 248. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og 1. gr. laga nr. 35/1977.

Héraðsdómarí hefur rakið málavexti og ákæruefn rækilega. Báðir hafa hinir ákærðu látið af opinberum störfum sínum, a. m. k. öðrum þræði vegna sakarefnis þessa. Ber að staðfesta héraðsdóm að því er varðar ákærða Viðar, en refsing ákærða Matthíasar Hauks þykir hæfilega ákveðin 7 mánaða fangelsi. Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað eiga að vera óróskuð að svo miklu leyti sem dóminum er áfrýjað.

Bls. 431

Dæma ber ákærða Matthías Hauk til að greiða verjanda sínum málsvarnarlaun fyrir Hæstarétti, 4.000.00 krónur, og ákærða Viðar til að greiða verjanda sínum hér fyrir dómi málsvarnarlaun, 3.000.00 krónur. Allan annan áfrýjunarkostnað greiði hinir ákærðu þannig, sbr. 2. mgr. 142. gr. laga nr. 74/1974, að ákærði Matthías Haukur greiði 3/4 hluta hans, en ákærði Viðar 1/4 hluta, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 6.000.00 krónur.

Dómsorð:

Ákærði Matthías Haukur Guðmundsson sæti 7 mánaða fangelsi. Að öðru leyti á héraðsdómurinn að vera óraskaður að því leyti sem honum er áfrýjað.

Ákærði Matthías Haukur greiði verjanda sínum fyrir Hæstarétti, Jóni E. Ragnarssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, 4.000.00 krónur, og ákærði Viðar Ásmundsson Olsen greiði verjanda sínum fyrir Hæstarétti, Ragnari Aðalsteinssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, 3.000.00 krónur. Allan annan áfrýjunarkostnað sakarinnar greiði ákærði Matthías Haukur að 3/4 hlutum og ákærði Viðar að 1/4 hluta, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 6.000.00 krónur.

Dómi þessum ber að fullnægja með aðför að lögum.

Sératkvæði

Sigurgeirs Jónssonar hæstaréttardómara.

I.

Hinn 17. apríl 1978 var ákærði Matthías Haukur dæmdur í sakadómi Njarðvíkur í 200.000 króna sekt til ríkissjóðs fyrir brot gegn 73. gr. tékkalaga nr. 94/1933, sbr. 1. gr. laga nr. 35/1977. Ákæra í því máli var gefin út 8. desember 1977, en brot framin í október og nóvember 1975. Dómi þessum var áfrýjað til Hæstaréttar, og með dómi hans 21. júní 1979 var ákærði Matthías Haukur dæmdur í 2 mánaða fangelsi.

Bls. 432

skilorðsbundið til 3 ára. Voru brot hans m. a. heimfærð undir 248. gr. alm. hegningarlaga. Brot það, sem til umfjöllunar er í þessu máli, er talið hafa verið framið 6. desember 1976. Ákæra er út gefin 24. júlí 1978. Héraðsdómur er upp kveðinn 31. maí 1979. Þegar héraðsdómari hinn 31. maí 1979 dæmdi ákærða Matthíasi Hauki hegningarauka, 9 mánaða fangelsi óskilorðsbundið, var hegningaraukinn viðbót við 200.000 króna sektarrefsingu. Er sú niðurstaða heimil og í samræmi við 2. mgr. 54. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 4. mgr. 77. gr. sömu laga. Með dómi Hæstaréttar frá 21. júní 1979 er sektarrefsingu þessari, eins og áður greinir, breytt í 2 mánaða skilorðsbundið fangelsi.

Með þessari breytingu á refsingu ákærða Matthíasar Hauks úr sektarrefsingu í skilorðsbundna fangelsisrefsingu er niður fallin grundvöllur þess að dæma óskilorðsbundna fangelsisrefsingu sem hegningarauka. Hegningaraukinn verður hér óskilorðsbundin fangelsisrefsing til viðbótar skilorðsbundinni fangelsisrefsingu.

Samkvæmt ákvæðum 77. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 hefði átt að dæma í einu máli um ákæruskiði þau, sem greinir í báðum ákæruskjólum þeim, sem að framan greinir. Það var ekki gert. Því tel ég, að beita beri grunnreglum 60. gr. sömu laga. Samkvæmt þeim ber, eins og hér stendur á, að taka bæði málin til meðferðar í einu og dæma í einu lagi, og samkvæmt niðurlagi lagagreinar þessarar (7. gr. laga nr. 22/1955) ber að tiltaka refsingu eftir reglum 78. gr. almennra hegningarlaga.

II.

Refsingu ákærða Matthíasar Hauks tel ég réttilega ákvarðaða þannig, að refsing samkvæmt dómi Hæstaréttar frá 21. júní 1979, 2 mánaða fangelsi, haldist, en verði óskilorðsbundin. Við þá refsingu bætist í samræmi við reglur 78. gr. almennra hegningarlaga refsing fyrir brot þau, sem ákært er fyrir í ákæruskjali 24. júlí 1978, en um þau er skilmerkilega og rétt fjallað í héraðsdómi. Tel ég hana hæfilega ákveðna fangelsi 6 mánuði. Verður þá heildarrefsing ákærða Matthíasar Hauks 8 mánaða fangelsi.

Bls. 433

Að öðru leyti er ég samþykkur dómsatkvæði meiri hluta dómenda.

Dómur Héraðsdóms

Dómur sakadóms Gullbringusýslu 31. maí 1979.

Ár 1979, fimmtudaginn 31. maí, var á dómþingi sakadóms Gullbringusýslu, sem háð var í dómsal bæjarfógetaembættisins í Kópavogi, að Auðbrekku 57, af Ólafi Stefáni Sigurðssyni setudómara, upp kveðinn dómur í sakadómsmálinu nr. 1503/1978: Ákæruvaldið gegn Matthíasi Hauki Guðmundssyni, fyrverandi rannsóknarlöggreglumanni, Kirkjubraut 3, Innri Njarðvík, Viðari Ásmundssyni Olsen, fyrverandi dómarafulltrúa, Fifuseli 18, Reykjavík, E..., A..., B... og D..., fyrir eftирgreind brot á almennum hegningarlögum nr. 19/1940:

I.

Gegn Matthíasi Hauki Guðmundssyni er málið höfðað fyrir að hafa sem rannsóknarlöggreglumaður við embætti sýslumannsins í Gullbringusýslu og bæjarfógetans í Keflavík undirbúið og stjórnað ólöglegri handtökum á þeim Karli Guðmundssyni, Þórfelli 14, Reykjavík, og Guðbjart Þórði Pálssyni, Bragagötu 38 A, Reykjavík, síðdegis mánuðaginn 6. desember 1976 í Vogum á Vatnsleysuströnd, þar sem þeir voru staddir á bifreiðinni R 584, sem

Guðbjartur Þórður hafði umráð yfir, eftir að hafa þá fyrr um daginn látið koma fyrir á laun í farangursgeymslu bifreiðarinnar ferðatösku, sem innihélt tvær flöskur af ótolluðu áfengi (vodka) og einn kassa af áfengum bjór, og notið til þess verknaðar aðstoðar meðákærðu A og B, sem Matthías Haukur hafði ekið til Reykjavíkur gagngert í því skyni að koma ferðatökunni með fyrrgreindu innihaldi fyrir í bifreið Guðbjarts Þórðar, jafnframt því sem þær lokkuðu þá Karl og Guðbjart Þórð undir fölsku yfirskyni til að aka þeim til Grindavíkur með viðkomu í Vogum, þar sem þær yfргáfu bifreiðina samkvæmt fyrirfram gerðri áætlun ákærða Matthíasar Hauks samtímis því sem hann sendi þangað löggreglumenn á vettvang, sem gerðu leit í bifreiðinni, fundu áfengið og handtóku þá Karl og Guðbjart Þórð fyrir grun um áfengis- og tolllagabrot.

Framanlýst háttsemi ákærða Matthíasar Hauks Guðmundssonar telst varða við 131. gr. og 1. mgr. 148. gr., sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga.

Bls. 434

II.

Ákærðu A og B er í félagi gefið að sök að hafa gerst hlutdeildarmenn í framanlýstu broti meðákærða Matthíasar Hauks með því að fallast á beiðni hans um aðstoð við hina ólögmætu handtóku, sem einkum beindist að Guðbjarti Þórði, og fara með Matthíasi Hauki í bifreiðinni Ö 1007 til Reykjavíkur fyrrgreindan dag, þar sem meðákærði Viðari Ásmundsson Olsen var einnig farþegi, gagngert í því skyni að setja sig í samband við Guðbjart Þórð undir því yfirskyni að fala hjá honum erlendan gjaldeyri, en koma um leið fyrir í bifreið hans fyrrgreindri ferðatösku með áfenginu, sem þau höfðu með sér frá Keflavík og Matthías Haukur fékk þeim í hendur í Breiðholtshverfi í Reykjavík, þangað sem þær lokkuðu Karl og Guðbjart Þórð til að aka sér í fyrstu og komu þar fyrir ferðatökunni í bifreiðinni, og síðan til að aka þeim til Grindavíkur með viðkomu í Vogum á Vatnsleysuströnd, svo sem áður greinir, þar sem þær yfргáfu bifreiðina undir því yfirskini, að þær þyrftu að skreppa þar inn í hús, þar sem Matthías Haukur beið þeirra í bifreið að húsabaki, allt samkvæmt fyrirfram gerðri áætlun, og ók þeim til Keflavíkur.

Framanlýst háttsemi ákærðu A og B telst varða við 131. gr. og 1. mgr. 148. gr., sbr. 138. gr., sbr. 22. gr. almennra hegningarlaga.

III.

Ákærða Viðari Ásmundssyni Olsen er gefið að sök að hafa þriðjudaginn 18. janúar 1977 sem vitni fyrir sakadómi Hafnarfjarðar, þar sem fyrrgreint handtökumál var til rannsóknar, borið ranglega og staðfest framburðinn með drengskaparheiti, að ekki hafi aðrir en hann verið farþegar í bifreið hjá meðákærða Matthíasi Hauki frá Keflavík til Reykjavíkur laust eftir hádegi mánudaginn 6. desember 1976, og með því vísvitandi leynt því, að meðákærðu A og B voru þar einnig farþegar í bifreiðinni, sem ákærða hlaut þá að vera ljóst, að var það atriði, sem rannsóknin öðru fremur snerist um.

Framanlýst háttsemi ákærða Viðars Ásmundssonar Olsen telst varða við 1. mgr., sbr. 2. mgr. 142. gr. almennra hegningarlaga, sbr. nú 12. gr. laga nr. 101/1976 um breytingu á þeim lögum.

IV.

Ákærða E er gefið að sök að hafa við skýrslugjöf fyrir sakadómi Hafnarfjarðar þriðjudaginn 21. desember 1976 og mánudaginn 1. mars 1977, þar sem ákærði mætti sem vitni og einn

Bls. 435

þeirra löggreglumanna, er stóðu að fyrrgreindri handtóku á þeim Karli og Guðbjarti Þórði, vísvitandi rangfært framburð sinn um mikilsverð atriði í rannsókn málsins með því að leyna því að hafa séð tvær stúlkur í bifreið Matthíasar Hauks, Ö 1007, í seinna skiptið, er hann hitti Matthías Hauk á bifreiðinni á svonefndri Hæð ofan Vogakauptúns fyrrgreint handtökukvöld, og með því torveldað rannsókn málsins, sem þá öðru fremur beindist að því að finna svokallaðar "huldumeyjar", sem reyndust vera þær sömu stúlkur og ákærði sá í bifreið Matthíasar Hauks í umrætt sinn, þær meðákærðu A og B.

Framanlýst háttsemi ákærða E telst aðallega varða við 1. mgr., sbr. 2. mgr. 142. gr., sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga, sbr. nú 12. gr. laga nr. 101/1976 um breytingu á þeim lögum,

en til vara við 1. mgr. 162. gr., sbr. 138. gr. almennra hegningarlaga.

V.

Ákærðu D er gefið að sök að hafa með yfirlýsing, dagsettri 23. mars 1977, ranglega og gegn betri vitund vottað, að meðákærða A hafi verið með ákærðu við ræstingastörf í Gagnfræðaskóla Keflavíkur mánudaginn 6. desember 1976 á tímabilinu frá kl. 1830-1900, þ. e. um sama leyti sem undirbúningur að handtöku þeirra Karls og Guðbjarts Þórðar var á lokastigi, og jafnframt samþykkt, að yfirlýsingin yrði afhent rannsóknardómara handtökumálsins, sem var gert, allt í því skyni að torvelda og villa um fyrir þeim, sem unnu að rannsókn málsins, og koma þannig í veg fyrir, að til hinna seku næðist.

Framanlýst háttsemi ákærðu D telst varða við 1. mgr. 162. gr. almennra hegningarlaga.

VI.

Dómkröfur:

"Þess er krafist, að öll hin ákærðu verði dæmd til refsingar og til greiðslu alls sakarkostnaðar."

Ákærði Matthías Haukur Guðmundsson er fæddur 7. júní 1944 að Brekku, Vogum á Vatnsleysuströnd.

Hann hefur sætt kærum og refsingum sem hér segir:

1962	1/11	í Gullbringu- og Kjósarsýslu: Sátt, 150 kr. sekt fyrir brot á 5. gr. umferðarlaga.
1963	16/4	í Gullbringu- og Kjósarsýslu: Sátt, 500 kr. sekt fyrir

Bls. 436

1966	17/9	í Gullbringu- og Kjósarsýslu: Sátt, 300 kr. sekt fyrir brot á 17. gr. umferðarlaga.
1971	15/3	í Gullbringu- og Kjósarsýslu: Sátt, 5.000 kr. sekt fyrir brot á 261. gr. hegningarlaga.
1978	17/4	í Njarðvík: Dómur: 200.000 kr. sekt fyrir brot á 248. gr. og 261. gr. hegningarlaga.

Ákærði Viðar Á. Olsen er fæddur 26. desember 1945 á Patreksfirði.

Hann hefur sætt kærum og refsingum sem hér segir:

1966	6/5	í Reykjavík: Dómur: 2.000 kr. sekt fyrir brot á 25., 26., 37., 49. og 50. gr. umgerðarlaga og 24. gr. áfengislaga. Sviptur ökuréttindum í 3 mán.
------	-----	--

Ákærði E er fæddur ...

Hann hefur sætt kærum og refsingum sem hér segir:

1965	15/7	í Hafnarfirði: Sátt, 400 kr. sekt fyrir brot á 50., sbr. 80. gr. umferðarlaga.
------	------	--

Ákærða A er fædd ..., ákærða B hinn ... og ákærða D hinn ... Engin þeirra þriggja hefur sætt ákæru né refsingu, svo kunnugt sé.

II.

Það er upphaf þessa máls, að mánudaginn 6. desember 1976, um kl. 1850, gaf Keflavíkurlöggreglan sig á tal við tvo menn, sem sátu í leigubifreiðinni R 584 á móts við hús nr. 41 við Ægisgötu í Vogum á Vatnsleysuströnd. Mennirnir reyndust vera Guðbjartur Pálsson bílstjóri, sem nú er láttinn, og Karl Guðmundsson sjómaður, báðir úr Reykjavík. Guðbjartur var eigandi bifreiðarinnar, en Karl ökumaður. Við leit í bílnum fannst í farangursgeymslu hans

ferðataska með tveimur 5 pela flöskum af Smirnoff vodka og einn kassi af áfengum bandarískum bjór af tegundin Schlitz.

Báðir mennirnir voru handteknir og settir í hald. Við yfirheyrlur báru þeir á þá leið, að umræddan dag, 6. desember, kl. 1600-1800, hafi stúlka gefið sig á tal við Guðbjart, þar sem þeir sátu í bifreið hans á horni Spítalastígs og Grundarstígs í Reykjavík, og spurt hann, hvort hann gæti útvegað sér erlendan gjaldeyri. Guðbjartur kveðst hafa sagt, að svo væri ekki, en segist hafa boðist til að flytja hana og stúlkuna, sem með henni var, þangað sem þær vildu fara. Hafi orðið að ráði, að þeir ækju þeim upp í Breiðholtshverfi. Á leiðinni kveða þeir Karl og Guðbjartur stúlk-

Bls. 437

urnar hafa haft orð á, að þær þyrftu að fara til Grindavíkur. Segjast þeir hafa boðist til að aka þeim þangað.

Þegar komið var upp í Breiðholt, hafi stúlkurnar farið úr bílum, en komið að vörmu spori aftur með stóra feraðtösku, sem sett hafi verið í farangursgeymslu bílsins.

Eftir að sett hafði verið brennsluolíá á bílinn, kveða þeir hafa verið ekið áleiðis til Grindavíkur, en á leiðinni þangað hafi stúlkurnar óskað eftir, að komið væri við í Vogunum, hafi önnur stúlkan vísað leiðina inn á Ægisgrötu að skurði, sem grafinn hafði verið þvert yfir veginn, og þarna hafi stúlkurnar farið út úr bifreiðinni. Þeir segjast síðan hafa beðið stúlknanna í bílum, þar til lögreglan kom.

Karl Guðmundsson var láttinn laus sólarhring síðar, en Guðbjartur Pálsson var í sakadómi Keflavíkur daginn eftir úrskurðaður í 20 daga gæsluvarðhald. Kvað upp þann úrskurð ákærði Viðar Á. Olsen, sem þá var fulltrúi bæjarfógetans í Keflavík. Var úrskurðurinn byggður á því, að fram hefðu komið þjár kærur á hendur Guðbjarti um alvarleg fjármálabrot, sem þyrftu viðamikillar rannsóknar við. Væri hætta á, að slík rannsókn torveldaðist, ef hann héldi óskertu frelsi.

Gæsluvarðhaldsúrskurðinum var skotið til Hæstaréttar, sem ómerkti hann með dómi 18. desember 1976.

Fljótlega munu hafa vaknað grunsemdir yfirmanna við bæjarfógetaembættið í Keflavík, um, að ekki væri allt með felldu varðandi handtöku þeirra Guðbjarts og Karls, og hinn 9. desember 1976 barst ríkissaksóknari bréf, þar sem þess var krafist af hálfu Karls Guðmundssonar, að rannsókn færi fram út af ólögmætri handtöku.

Með umboðsskrá 14. desember 1976 var Steingrímur Gautur Kristjánsson, héraðsdómari í Hafnarfirði, skipaður til þess að fara með rannsókn vegna handtökunnar. Hófst rannsókn daginn eftir. Bar fyrstur vitni Jón Eysteinsson bæjarfógeti. Segir svo m.a. í skýrslu hans:

"Um kl. 22.30 þriðjudaginn 7. des. hringdi Guðmundur Kristjánsson, aðalfulltrúi minn, í mig og tjáði mér, að Guðbjartur Pálsson hefði verið úrskurðaður í gæsluvarðhald þá fyrr um daginn, en ég hafði verið fjarverandi þennan dag frá embættinu, en var þá nýkominn heim. Sagði Guðmundur mér, að honum fyndist frumlögregluskýrslu í málinu grunsamlegar og hann hefði beðið John Hill rannsóknarlöggreglumann að skrifa hjá sér aðdraganda að handtöku Guðbjarts Pálssonar og kæranda í þessu máli. Sagði

Bls. 438

ég honum, að ég mundi líta á málið morguninn eftir, sem ég síðan gerði. Skoða ég síðan lögregluskýrslur í málinu morguninn 8. des., og voru þá viðstaddir Sigurður Hallur Stefánsson héraðsdómari og Viðar Olsen fulltrúi, sem var með rannsókn málsins og hafði úrskurðað framangreint gæsluvarðhald Guðbjarts. Spurði ég strax, hvort ekki hefði verið leitað að stúlkum þeim, sem nefndar eru í skýrslu Guðbjarts og kæranda, og sagði Viðari að sjá til þess, að það yrði gert. Einnig bað ég Viðar að sjá um það, að fingraför yrðu tekin af tösku og áfengisflöskum og björkassa, sem fannst í bifreið Guðbjarts Pálssonar, ef þegar væri ekki búið að gera það.

Minnir mig, að Viðar tjáði mér, að búið væri að grennslast fyrir um greindar stúlkur í Vogum, en hann vissi ekki, hvort búið væri að taka fingraför eða ekki. Ræddum við þetta mál talsvert, m. a. með tilliti til varnarþings málsins.

Ég hafði ekki frekari fréttir af málinu þennan dag, en fimmtudaginn 9. des. hringdi ég í síma rannsóknarlöggreglunnar, og varð þar fyrir svörum John Hill rannsóknarlöggreglumaður.

Spurði ég um, hvort Viðar eða Haukur væru þarna staddir, en hann kvað svo ekki vera, en taldi, að þeir væru upp á Keflavíkurflugvelli. Spurði ég hann þá, hvort hann vissi, hvort búið væri að taka fingraför af þeim hlutum, sem nefndir voru að framan, en hann kvaðst ekki vita til þess, að það hefði verið gert.

Þar sem John Hill taldi líklegt, að Haukur og Viðar væru staddir hjá Kristjáni Péturssyni uppi á Keflavíkurflugvelli, náði ég þar sambandi við einhverja stúlkuna í síma, en hún gat ekki gefið mér samband á tilgreindri skrifstofu, þannig að ég bað um skilaboð, þannig að ef Viðar væri þar, skyldi hann hafa samband við mig, og kvaðst hún geta komið slíkum skilaboðum á framfæri.

Stuttu seinna hringdi Viðar, og spurði ég hann þá, hvort búið væri að taka fingraförin. Heyrði ég, að hann spurði eftir því og svaraði síðan neitandi.

Ítrekaði ég þá ósk mína, að fingraför yrðu tekin þegar í stað og jafnframt að Halldór Jensson, varðstjóri í löggreglunni, yrði láttinn taka fingraförin.

Á föstudagsmorgun hafði ég samband við John Hill í síma rannsóknarlöggreglu, en hann var þar einn til svara, og innti ég hann eftir niðurstöðu fingrafararannsóknarinnar, og sagði hann mér þá, að engin fingraför hefðu fundist, hvorki á kassanum, tösk-

Bls. 439

unni né flöskunni, og spurði ég hann þá, hvort Halldór gerði ekki skýrslu um það, og kvað hann já við því.

Bað ég hann síðan að koma með töskuna upp á skrifstofu, og kom hann síðan með töskuna, og var hún sett þar í geymslu. Þetta var um kl. 13.30-14.30.

Mér fór nú að finnast þetta allt mjög grunsamlegt varðandi þá tregðu, sem virtist vera á hluta af rannsókn málssins, svo sem upphafi þess, og í örstuttu samtali við John Hill, þegar hann kom með töskuna, spurði ég hann, hvort hann hefði ekki skrifað hjá sér ýmislegt varðandi atburði mánudagsins, og kvaðst hann hafa gert það.

Við Guðmundur Kristjánsson áttum síðan samtal um þessa atburði, milli kl. 17.00-19.00, föstudaginn 10. desember, og varð niðurstaða okkar sú, að við skyldum ræða við John.

Vorum við þá með þá ráðagerð í huga að taka út nokkrar ökuskríteinismyn dir af stúlkunum og þ. á. m. myndir af stúlkum sem John Hill og Herbert Árnason varðstjóri höfðu tjáð Guðmundi, að þá grunaði að vera stúlkur þær, er þeir Guðbjartur Pálsson og Karl Guðmundsson greina frá í skýrslum sínum.

Daginn eftir ræddum við Guðmundur aftur þessi mál í síma, og töldum við ekki óhætt að fara og hafa tal af Guðbjart, þar sem grunur okkar var þá orðinn það sterkur, að við töldum, að það gæti spilt fyrir væntanlegri rannsókn, ef hinir grunuðu sæju eða yrðu varir við slíkt. Áður en að þetta gerðist hafði Hallvarð Einvarðsson tjáð mér í síma, rétt fyrir kl. 17.00 á föstudag, að búið væri að kæra til ríkissaksóknara meinta ólöglega handtöku á Karli Guðmundssyni, og hafði það áhrif á framangreinda ákvörðun, þar sem ég taldi fullljóst, að skipaður yrði setudómari í það mál, og því væri rétt að skýra honum frá grunsemendum okkar.

Ég bað síðan Guðmund að boða þá Herbert Árnason og John Hill á fund okkar á sunnudaginn 12. desember, og komur þeir til viðtals við okkur kl. 13.30 á skrifstofu embættisins.

Skýrðu þeir okkur frá ýmsum atriðum varðandi atburði mánudagsins, sem þeim fannst mjög grunsamlegir, miðað við þær löggregluskrýslur, sem gerðar höfðu verið í málínu. M. a. kom það fram hjá John Hill, að hann taldi, að útilokað væri, að Haukur Guðmundsson rannsóknarlöggreglumaður hefði verið við síma kl. 13.20 á mánudaginn, allavega var hann ekki á löggreglustöðinni. Eins tjáði hann mér, að hann hefði orðið var við það strax

Bls. 440

um morguninn þennan dag, að Haukur hygðist handtaka Guðbjart Pálsson þann dag.

Herbert Árnason kvaðst hafa hlustað á samtöl á talstöð þennan dag milli bifreiðanna Ö 1007, sem Haukur Guðmundsson ók, og bifreiðarinnar Ö 1002, en þar varð fyrir svörum Vikingur Sveinsson, sem gegndi rannsóknarlöggreglumannsstörfum. Kvað Herbert fleiri löggreglumenn á stöðinni hafa heyrt þessi samtöl, þar á meðal Sigurgeir Hreinsson, Pálma Aðalbergsson og Guðna Sigurðsson, sem var varðstjóri þann dag.

Herbert sagðist hafa verið staddur á slökkvistöð Keflavíkur greindan dag eftir hádegi, hafi

hann þá heyrt, að Ö 1007 var að reyna að kalla í talstöðina á Ö 1002 og hefði verið notuð rás 1, en móðurstöð lögreglunnar er ávallt stillt á rás 2, og eiga lögreglumenn að nota þá rás. Fannst Herbert þetta einkennilegt. Stuttu síðar kvaðst hann hafa farið niður á lögreglustöð, en hann var á aukavakt, og hafi þá seinna Haukur kallað á rás 2 í móðurstöðin og beðið þá um að kalla í hina bifreiðina og biðja hana að koma á rás 2, því það heyrðist ekki í honum á rás 1. Kvaðst Herbert síðan hafa hlustað í móðurstöðinni og hafi verið borið á milli af móðurstöðinni, þar sem bifreiðarnar heyrðu ekki hvor í annarri. M. a. hafi Haukur heyrst segja: "Eru þeir alveg sofandi, eru þeir búin að missa hann fram hjá sér". Auk þess hafi hann sagt: "Þið komið þá bara á fyrirfram ákveðinn stað".

Þeir lögregluþjónarnir voru báðir beðnir að skrifa skýrslu um þetta, sem þeir sögðu okkur Guðmundi, en þeir höfðu þá þegar verið beðnir að skrifa hjá sér punkta í þessu sambandi.

Í beinu framhaldi af þessu samtali reyndi ég að ná í vararíkissaksóknara, Hallvarð Einvarðsson, en hann var þá ekki viðlátinn, en ég náði í hann seinna, rétt fyrir kl. 20 þann dag, og skýrði frá grunsemendum mínum og að ég hygðist senda mál Guðbjarts Pálssonar til sakadóms Reykjavíkur til meðferðar, þar sem ég taldi ófært, að menn þeir, sem rannsókuðu málið, hefðu með það að gera og líttill mannaflí til að taka við rannsókninni að öðru leyti í Keflavík, auk þess sem Guðbjartur átti lögheimili í Reykjavík, og vararíkissaksóknari hafði tjáð mér, að hann hefði nýverið sent sakadómi Reykjavíkur ákæru á greindan Guðbjart."

Rannsóknin beindist mjög að því að afla sönnunargagna um sannleiksgildi staðhæfinga þeirra Karls og Guðbjarts um tilvist tveggja stúlkna, sem hefðu lokkað þá suður í Voga, farið þar úr bílum og skilið þá eftir, þar til lögreglan kom. Beindist fljóttlega grunur að ákveðnum konum í þessu sambandi. Þá var það

Bls. 441

kannað mjög ítarlega, hvort farið hefði verið að lögum við undirbúning handtökunnar og framkvæmd og hvort samtök hefðu verið um að framkvæma hana undir einhvers konar yfirskini.

Voru allir þeir, sem komu nálægt framkvæmdinni, yfirheyðir, svo og ýmis vitni.

Ákærði E, sem þá gegndi stöðu aðstoðarvarðstjóra í Keflavíkurlöggreglunni, kom fyrir dóm 21. desember 1976. Í þingbók er ritað, að hann sé áminntur um sannsögli og gætt sé ákvæða 2. mgr. 77. gr. laga nr. 74/1974. Í skýrslu hans segir á þessa leið:

"Það er öðru hvoru megin við 6 þetta kvöld sem handtakan átti sér stað, að Haukur kemur heim til mína og biður mig um að aðstoða sig við verkefni, sem hann þurfi á mér að halda við, í snarheitum. Ég var heima við smíðar í eldhúsini hjá mér. Ég sprýr, hvaða verkefni það sé. Hann segist ekki geta sagt mér það að svo stöddu, en segir, að ég eigi að hitta tvo aðra lögreglumenn, Víking og Skarphéðin. Jafnframt sprýr hann mig að því, hvort ég verði meira en 2-3 mínútur að gera mig kláran. Ég sprýr hann að því, hvort ég megi vera svona klæddur eða eigi að vera í einkennisfötum. Jafnframt sprýr hann mig að því, hvort bíllinn minn sé í lagi og hvort ég geti farið upp á Hæð, sem kallað er, í Vogunum, og hitt þar Víking og Skarphéðin. Síðan fer Haukur, sýnilega að hraða sér. Ég fer á þennan stað, sem talað var um, gatnamótin þar sem afleggjarinn af Reykjanesbrautinni kemur á gamla þjóðveginn. Ég bíð þarna drjúga stund, á að giska 10-15 mínútur, þó þori ég ekki að fara með tímann. Þá kemur Haukur þarna, þar sem ég er, og keyrir upp að hliðinni á bílum hjá mér og segir, að þeir hafi tafist. Einhver orðaskipti verða þarna, og m. a. spurði ég, hverskonar verkefni væri um að vera. Þá sagði hann, að um sé að ræða bifreið með ótollaðan varning. Þegar við kveðjumst þarna, fær ég bíllinn minn. Ég sá svo ekki Hauk fyrr en á lögreglustöðinni í Keflavík. Órskömmu síðar kom lögreglubílinn Ö 1002 veginn frá Reykjanesbrautinni. Þar taka þeir mig upp í bílinn. Síðan er ekið rakleiðis suður gömlu Reykjanesbrautina að Ægisgötu. Við stöldrum þar aðeins við. Gatan var lokað með umferðarmerki. Þá sjáum við bifreið standa með stöðuljósum rétt vestar í götunni. Við förum rakleitt að bílum. Ég fer fyrstur út úr lögreglubílum og Skarphéðinn á hæla mér. Ég kom allavega fyrstur að leigubílum farþegamegin og bið manninn, sem þar sat, að koma út og ræða við okkur í lögreglubílum. Maður þessi, sem var með hækjur, kemur út og fer að lögreglubílum og Víkingur með honum. Þá sný ég mér að bif-

Bls. 442

reiðarstjóranum og bið um leyfi til að leita í bifreiðinni, sprýr hann, hvort hann sé með einhvern

varning í bílnum, sem hann þurfi að leyna. Það er nú það, segir hann. Ég er hér með einhverja tösku aftur í bílnum og stígur út úr bílnum og opnar farangursgeymsluna, sem var læst. Þar er ferðataska, sem ég opnaði strax, og í henni voru bjórkassi ásamt 2-5 pela vodkaflöskum. Kassinn og flöskurnar voru í plastpoka, hvert í sínu lagi og ullarteppi vafíð utan um, íslenskt ullarteppi. Pokinn, sem vafinn var utan um bjórkassann, var svartur poki, af sömu sort og yfirleitt er notað undir sorp, en minni pokar utan um flöskurnar. Kassinn var í miðri töskunni, en flöskurnar til endanna.

Ég spurði bílstjórn, hvort hann gæti gefið skýringu á þessum varningi. Fyrst var hann á bádum áttum, en sagði síðan, að það væri stúlka, sem ætti þetta. Við vorum þarna tveir, ég og Skarphéðinn. Einhver orðaskipti voru þarna við bílstjórn. Ég man þau ekki. Það varð að samkomulagi með okkur Skarphéðni, að ég fær með bifreiðarstjóranum á lögreglustöðina í Keflavík, en þeir fara aftur tveir með farþegann í lögreglubílnum. Ég man ekki, hver orðaskipti voru þarna fyrst. Hann talaði um, hvort við ætluðum ekki að leita að stúlkunum eða stúlkunni. Hann talaði ábyggilega um eina stúlku fyrst, þegar við vorum að ræða saman. Ég sagði, að það yrði sendur lögreglubill að leita að henni. Ég lagði lítinn trúnað á þessa sögu. Ég taldi víst, að þeir, sem voru í lögreglubílnum, mundu sjá um þá hlið málssins. Síðan var ekið sem leið lá til Keflavíkur, á lögreglustöðina þar. Þá segir hann mér frá þessum tveimur stúlkum, sem hann segir, að hafi átt töskuna og að þeir hafi hitt þær niðri í bæ í Reykjavík og ekið þeim þaðan upp í Breiðholt. Hann vissi ekki hvert þar. Reyndar minntist hann á það líka, að þessar stúlkur hefðu borgað olíu á bílinn. Þá voru þeir að koma úr Breiðholti, þá hafi verið ákveðið að fara suðureftir. Mig minnir, að hann hafi talað um, að það hefði átt að fara til Grindavíkur.

Þegar á lögreglustöðina í Keflavík kom, fórum við saman upp á skrifstofu, þar sem Haukur var fyrir. Þar ræddi Haukur lítillega viðmanninn. Þar var taskan opnuð og litið í hana. Síðan biður Haukur mig að fara meðmanninn fram á varðstofu og leyfa honum að bíða þar þá smástund, sem um var að ræða. Þar biðum við korter 20 mínútur, eithvað svoleiðis. Þá kemur Haukur og biður mig að fara með bílstjórn í Vogana að leita að stúlkunum og fá annan mann með, og jafnframt biður hann varðstjóra að leggja til bíl. Augnabliki seinna ... það var ekki hægt

Bls. 443

að fara strax, af því að það var enginn laus maður á vaktinni, en í millitíðinni kemur Haukur fram og biður um, að það sé útvegað fangapláss uppi á Keflavíkurflugvelli, og biður mig að fara með hann þangað, áður en við fórum inn í Voga. Á meðan við erum að bíða, fer ég með hann inn í varðstjórahverbergi og sýni honum kort af Vogunum og bið hann að segja mér, hvert stúlkurnar hafi farið. Hann bendir þar á ákveðið hús. Að vísu var ég þá búinn að sýna honum, hvar bíllinn hafði verið, en að þessu húsi sagðist hann hafa séð stúlkurnar labba. Þetta hús, sem hann bendir mér á þarna, heitir Lundur. Þegar við fórum af stað um áttaleitið, fórum við með fangann upp á flugvöll og síðan rakleitt inn í Voga og fyrst í Lund og spryjumst fyrir um það, hvort hafi einhverjar 2 stúlkur komið þarna á tímabilinu frá kl. 1/2 6 um kvöldið. Við fórum í Lund, Holt og Klöpp. Það var allsstaðar sama sagan. Það hafði enginn orðið var við neinar stúlkur."

Pennan sama dag var tekin ítarleg dómskýrsla af ákærða Matthiasi Hauki Guðmundssyni. Hann svarar neitandi spurningu dómara um það, hvort hann hafi fengið tvær stúlkur til að lokka Guðbjart Pálsson til Keflavíkur. Hann rekur í löngu máli atburði handtökudagsins, og byrjar frásögn hans á því, að hann kveðst hafa verið á lögreglustöðinni í Keflavík pennan dag kl. 1320, er í hann var hringt. Hafi óþekktur maður, sem ekki vildi segja til nafns, spurt, hvort hann hefði ekki áhuga á Guðbjartí Pálssyni, en hann mundi síðar pennan dag fara suður og vera með smygvarning í bíl sínum. Að þessu sögðu hefði símtólið verið lagt á. Strax á eftir hafi hann farið að tygja sig til ferðar til Reykjavíkur, og var ákærði Viðar Á. Olsen samferða honum í lögreglubílum. Þegar til Reykjavíkur kom, fór hann símleiðis að undirbúa eftirlit með bifreið Guðbjarts og velja sér menn til þess verks. Er síðan rakið, hvernig atvik urðu síðar um daginn og kvöldið.

Ákærði Viðar Á. Olsen bar vitni fyrir dóminum daginn eftir. Hann sagðist hafa kennit lasleika um hádegisbilið handtökudaginn og fengið fri úr vinnu. Hafi hann orðið Hauki Guðmundssyni samferða til Reykjavíkur og farið úr bílum á móturnum Snorrabrautar og Laugavegar. Hafi Haukur ekkert sagt sér um fyrirhugaðar aðgerðir, en upp úr kvöldmatartímanum hafi hann sagt sér, hvað gerst hefði.

Viðar kom aftur fyrir dóminn 18. janúar 1977. Hann lagði fram skriflega yfirlýsingu sína, þar

sem hann gagnrýnir ýmislegt varðandi framkvæmd rannsóknarinnar og lýsir sérstöku

Bls. 444

trausti á hæfni og mannkostum Hauks Guðmundssonar. Dómari ritar í þingbók, að hann láti þess getið, að Viðar sé spurður sem vitni og að hann kunni að þurfa staðfesta framburð sinn.

Viðar skýrði frá ferð sinni til Reykjavíkur handtökudaginn mjög á sömu lund og í fyrri skýrslu sinni, en lýsir henni nokkru nánar. Hann kvað sér ekki hafa verið kunnar neinar væntanlegar aðgerðir gagnvart Guðbjarti Pálssyni, en sagðist hafa fylgst með athugunum Hauks Guðmundssonar og Kristjáns Péturssonar í tollgæslunni á Keflavíkurflugvelli á athöfnum Guðbjarts. Hann kvaðst ekki líta svo á, að hann hefði haft afskipti af þessum athugunum sem dómarí eða yfirvald.

Aðspurður sagði Viðar, að ekki hefðu aðrir verið í bílnum en þeir Haukur.

Að lokinni skýrslunni og eftir lögmæltan undirbúning staðfesti Viðar hana með drengskaparheiti.

E kom að nýju fyrir dóm hinn 1. mars 1977. Hann var áminntur um sannsögli og gætt ákvæða 2. mgr. 77. gr. laga nr. 74/1974, svo sem greinir í þingbók. Eftir að hafa svarað nokkrum spurningum dómara er lesinn upp fyrir honum skýrsla hans fyrir rannsóknarlöggreglu 25. janúar 1977. Hann kvað skýrsluna rétta í öllum atriðum, en gerir þá athugasemd, að hann sé ekki viss um síðari hluta leiðarinnar, sem hann hafi ekið. Í þessari skýrslu E rekur hann athafnir sínar handtökudaginn frá því kl. um 1800, er Haukur Guðmundsson kom heim til hans og óskaði aðstoðar. Ber frásögninni í öllum aðalatriðum saman við það, sem greinir í fyrri dómsskýrslu hans frá 21. desember 1976, en er öllu ítarlegri um atvik fram að handtökunni. Þar sleppir í frásögninni, þegar komið er með hina handteknu til Keflavíkur.

Þessum þætti rannsóknarinnar, sem nú er lýst í stórum dráttum, lauk 6. apríl 1977. Styrkti rannsóknin mjög grun um það, að Haukur Guðmundsson hefði með liðsinni tveggja kvenna gerst sekur um brot á 131., 132. og 148. gr. almennra hegningarlaga. Var rannsóknin mjög viðamikil og ítarleg. Auk rannsóknardómarans vann við málið rannsóknarlöggreglumaður úr Reykjavík auch annarra. Ákveðinn grunur beindist fljóttlega að ákærðu A og ákærðu D um að eiga barna aðild að. Fór m. a. fram sakbending 4. janúar 1977. Voru þær A og D meðal 17 kvenna, sem leiddar voru fyrir þá Karl Guðmundsson, Guðbjart Pálsson og Einar H. Gíslason leigubílstjóra, hvern í sínu lagi. Sögðust þeir Karl og Einar ekki þekkja neina kennanu, en Guðbjartur taldi sig þekkja A sem aðra kennanu, sem höfðu farið með þeim

Bls. 445

Karli suður í Voga 6. desember 1976. Eftir frekari athuganir og prófanir kvaðst Guðbjartur ekki geta kveðið fastar að orði um þetta. A neitaði því staðfastlega við yfirheyrlur að vera önnur þeirra kvenna, sem leitað var eftir, og sagðist aldrei hafa séð þá Karl, Guðbjart né Einar fyrir en við sakbendinguna, og við það sat.

Hinn 23. mars 1977 undirritaði D yfirlýsingu þess efnis, að mánudaginn 6. desember 1976 um kl. 17 hafi hún ásamt A farið í bíl þeirrar síðarnefndu að Gagnfræðaskóla Keflavíkur og verið þar báðar við ræstingavinnu á tímabilinu frá kl. 1830-1900. Þessari yfirlýsing, sem var vottuð af ákærða Hauki Guðmundssyni, var komið á framfæri við umboðsdómarann.

Steingrímur Gautur Kristjánsson umboðsdómarí sendi endurrit rannsóknarinnar ásamt sakargögnum til fyrirsagnar ríkissaksóknara með bréfi 31. maí 1977. Með bréfi ríkissaksóknara 8. desember 1977 var því lýst yfir, að niðurstæða athugunar rannsóknargagna væri sú, að þau hefðu ekki að geyma nægilega sterkar líkur til sakfellis, svo að fullnægi ákvæðum 115. gr. laga nr. 74/1974 til útgáfu ákæru á hendur Matthíasi Hauki Guðmundssyni. Sé því eigi af ákæruvaldsins hálfu krafist frekari aðgerða í málinu að sinni, nema fram komi nýjar upplýsingar, sem kynnu að renna styrkari stoðum undir sakargiftirnar.

Umboðsdómarinn sendi síðan endurrit rannsóknarinnar til rannsóknarlöggreglu ríkisins ásamt ljósriti bréfs ríkissaksóknara.

Við upphaf rannsóknar í desember 1976 var ákærða Hauki Guðmundssyni vikið úr starfi um stundarsakir, og liðlega ári seinna var honum vikið að fullu og öllu úr starfi.

III.

Hinn 9. apríl 1978 kom á skrifstofu rannsóknarlöggreglu rikisins ákærða D og gaf þar skýrslu fyrir rannsóknarlöggreglumanni þeim, sem unnið hafði við málið. Í skýrslu hennar segir m. a.:

"Fyrir nokkru síðan átti ég tal við yfirheyranda, og skýrði ég þá frá því, að ég vildi ekki þegja lengur yfir vitneskju minni í áðurgreindu handtökumáli. Mun ég nú skýra rétt og satt frá vitneskju minni í þessu máli.

Haukur Guðmundsson, fyrrverandi rannsóknarlöggreglumaður í Keflavík, var um tíma kunningi minn. Haukur kom stundum í kaffi heim til míni, en heimili mitt er skammt frá löggreglustöðinni í Keflavík.

Bls. 446

Nán vinkona Hauks Guðmundssonar, A, áður til heimilis að ..., var á þessum tíma vinkona míni, og mun ég nú skýra frá því, hvernig við kynntumst.

"Það var svo um það bil viku eftir handtökuna í Vogunum, að A kom á vinnustað minn að Aðalgötum 6 og bað mig um að koma fram í ganginn og ræða við sig. A spurði mig, hvort ég vissi, hverjar huldumeyjarnar væru eða stúlkurnar tvær, sem sagðar höfðu verið í bifreið Karls og Guðbjarts? Ég neitaði því, að ég hefði ekki hugmynd um það. Þá sagði A mér, að hún og vinkona sín B væru þessar "huldumeyjar". A sagði mér, að hún hefði þörf fyrir fjarvistarsönnun 6. desember 1976, sem var hinn umræddi handtökudagur.

Bað A mig um að votta það, ef á reyndi, að hún hefði farið með mér í Gagnfræðiskóla Keflavíkur til ræstingar á venjulegum tíma þennan dag, þar sem við hefðum ræstað og lokið því verki um eða yfir kl. 19.00. Ég játaði þessu þegar í stað, án þess að ég vissi neitt frekar um þetta mál og án þess að hugleiða hvað ég var að gangast undir. Eftir að ég hafði játað því að bera það fyrir rétti, ef á þyrfti að halda, að við A hefðum verið við vinnu okkar í skólanum á tímabilinu kl. 17.00-19.00 eða 19.30, þá fór A sína leið. Það kom aðeins einu sinni fyrir á þessu tímabili, þ. e. a. s. í desember 1976, að A kom ekki með mér til vinnunnar í skólanum. Þessi dagur var 6. desember 1976, en þá beið ég á þáverandi vinnustað mínum Aðalgötum 6, og þegar ég var þess fullviss, að A kæmi ekki að sækja mig um kl. 17.00, þá lagði ég af stað fótgangandi í skólann. Ég er hér ekki að giska á neinn tíma, því við A fórum oftast um kl. 17.00 til þessarar vinnu, og ók A mér þá í bifreið sinni.

Það var svo ekki fyrr en eftir kl. 19.00 6. des. 1976, að A kom inn í skólann, og var þá með henni áðurgreind B. A sagði mér þarna, þegar ég innti hana eftir, hvar hún hefði verið, að hún hefði verið í Reykjavík (innfrá) að versla með B. Ég fór skömmu eftir kl. 19.00, eða alla vega fyrir 19.30, og voru þær þá við ræstinguna A og B, en B var þarna að hjálpa A við ræstinguna, sem er alveg bannað, þar sem ræstingakonum er ekki heimilt að láta hjálpa sér eða láta aðra annast starf sitt nema með leyfi Árna Vilmundssonar húsvarðar, og er ríkt eftir þessu gengið. Þess vegna er ég líka alveg viss um, að B og A hafa ekki komið fyrr en Árni var farinn úr skólanum, en hann fer nær alltaf fyrir kl. 19.00. Þetta var líka í eina skiptið, sem ég hef séð B ræsta með A.

Bls. 447

Eftir að ég hafði lofað A að bera fyrir rétti, að hún hefði verið við ræstingar á tímabilinu kl. 17.00-19.00 6. des. 1976, þá fóru þau Haukur og A að venja komur sínar oftar til míni og segja mér sögur af því, hversu vondur maður Guðbjartur Pálsson (Batti-Rauði) væri. Þar á meðal, að margt fólk hefði framið sjálfsmorð, vegna þess að hann hefði farið svo illa með þetta fólk í fjármálum, og væri þessi maður svo alræmdur glæpamaður, að handtaka hans 6. des. 1976 hefði verið réttlætanleg og sjálfsögð, og kvaðst A ekki þurfa að sjá eftir sínum þætti við handtökuna, þar sem þarna hefði verið handtekinn þessi mikli glæpamaður, sem sjálfsagt væri, að kæmist undir manna hendur og fengi makleg málagjöld. Einnig komu þau í sitt hvoru lagi og marg ítrekuðu það við mig að segja nú engum frá vitneskju minni um þetta mál."

"Það mun hafa verið í marsmánuði 1977, að Haukur Guðmundsson kom einn heim til míni og hafði þá meðferðis skjal, sem hann bað mig að undirrita. Þetta var einhver yfirlýsing um, að ég staðfesti það, að A hefði verið með mér 6. des. 1976 á tímabilinu 17.00-19.00 að því er mig minnr. Ég undirritaði þetta skjal, taldi ekki aftur snúið í málinu, þar sem ég hafði lofað A þessum vitnisburði um veru hennar á þessu tímabili. Ég hef séð þetta skjal hér, og hefur það verið lesið

11
fyrir mig.

Ég vil nú reyna að afsaka mig að nokkru leyti, hvað varðar undirritun þessa skjals, sem ég sé nú mjög eftir, og einnig veit ég nú, hvaða þýðingu kann að hafa fyrir mig, þar sem þessi yfirlýsing er ósönn með öllu og því fólk yfirlýsing. Haukur Guðmundsson kom með þetta skjal vélritað og sagði sem svo, að ég ætti að undirrita það. Ég átti því engan þátt að samningu skjalsins, og er það því að öllu leyti til komið frá Hauki Guðmundssyni. Veit ég ekki, hvað er átt við í skjali þessu, þar sem stendur: "Staðfesti hér með að gefnu tilefni". Fljótlega eftir að ég undirritaði yfirlýsinguna, sem Haukur kom með til míni, þá varð mér endanlega ljóst, að ekki væri sama, með hvaða hætti menn væru handteknir, og illa væri komið um öryggi fólksins í landinu, ef löggreglumenn gætu handtekið einstaklinga án nokkurrar ástæðu og jafnvel logið til um tilefni handtökunnar.

Sá ég því, að ég hafði látið glepjast af tali Hauks og A um, að glæpamenn ættu minni rétt á, að farið væri að lögum, er mál þeirra væru rannsökuð. Einnig varð mér ljóst, að ég hafði látið

Bls. 448

hafa mig út í að fremja lögbrot með hugsanlegum framburði um, að við A hefðum verið saman á áðurgreindu tímabili 6. des. 1976."

D hefur hinn 20. mars sl. skýrt frá atvikum fyrir dóminum, svo sem hér hefur verið rakið, og staðfest löggregluskýrsluna sem rétta í öllum atriðum.

Þær A og B voru handteknar og færðar til yfirheyrslu hjá rannsóknarlöggreglunni hinn 25. apríl 1978 að gegnum úrskurði rannsóknardómara. Við yfirheyrsur játaði B strax aðild sína. Segir svo m. a. í skýrslu hennar:

"Ég viðurkenni það hér með, að ég var önnur stúlkan, sem lokkaði Karl Guðmundsson og Guðbjart Pálsson í Voga á Vatnsleysuströnd 6. des. 1976 að beiðni og áeggjan Hauks Guðmundssonar rannsóknarlöggreglumanns, sem þá starfaði í Keflavík. Hin stúlkan, sem með mér var í þessari aðför að Karli og Guðbjarti, heitir A, til heimilis að ..."

Málavextir voru þeir, að Haukur Guðmundsson kom að máli við mig í byrjun desember 1976, þar sem ég var þá stödd heima hjá A. Þetta gerðist nokkrum dögum fyrir handtökudaginn 6. sama mánaðar. Haukur spurði mig, hvort ég vildi ekki gera sér greiða, en ég kvaðst gera það, ef ég gæti. Haukur sagði mér þá frá því, að hann hefði mikinn hug á að handtaka Guðbjart Pálsson (Batta-Rauða). Maður þessi hefði mjög illt orð á sér og hefði maður þessi meðal annars farið mjög illa með fólk í stórum stíl í peningamálum, meðal annars gert einhverja gjaldþrota. Frekari útlistanir hafði Haukur yfir illvirki þessa manns.

Ég kvaðst ekki sjá, hvað þetta kæmi mér við, en þá kvaðst Haukur ekki geta notað við handtöku Guðbjarts þá starfsmenn löggreglunnar, sem fyrir væru. Hann kvaðst þurfa að nota óþekkt andlit, eins og hann orðaði það. Einnig sagði Haukur mér, að ekki væri nóg að handtaka þennan mann, heldur þyrfi einnig að klekkja á honum. Í því skyni yrði að koma í bifreið hans smyglvarningi, svo hægt væri að klekkja á honum með þeim hætti að telja hann eiganda þess varnings. Eftir að ég hafði færst talsvert undan, að ég ynni þetta verk, þá varð það samt úr, að ég gekkst undir það að aðstoða Hauk í máli þessu, enda skildist mér, að ég væri þarna að aðstoða löggregluna í Keflavík við rannsókn stórmáls á hendur miklum afbrotamanni.

Þetta sama kvöld var lagt á ráðin heima hjá A. A hafði verið mjög treg að veita Hauki aðstoð sína, en að lokum kvaðst hún gera þetta, þó hún vildi ekkert koma nærrí vinnu Hauks.

Bls. 449

Haukur lagði nú á ráðin um, hvernig staðið skyldi að handtöku Guðbjarts Pálssonar. Sagði hann okkur í stuttu máli, að við ættum að fara í bíl leigubílstjóra nokkurs, sem síðan myndi finna Guðbjart Pálsson. Þegar við hittum Guðbjart, skyldum við biðja hann um að útvega okkur gjaldeymi, en síðan skyldum við fara með honum að fjölbýlishúsi í Breiðholti og sækja þangað tösku í bifreið Hauks, en í þessari tösku átti að vera smyglað áfengi. Einnig sagði hann okkur, hvert skyldi halddið, eftir að við hefðum beðið Guðbjart um að aka okkur til Keflavíkur. Við áttum að fá Guðbjart til þess að aka að tilteknu húsi í Vogum á Vatnsleysuströnd, þar sem við skyldum yfirgefa bifreið Guðbjarts og koma yfir í bifreið Hauks. Þarna myndi lögreglan síðan handtaka Guðbjart Pálsson.

Það var svo þann 6. des 1976, að lagt var af stað til Reykjavíkur í embættisbifreið Hauks

Guðmundssonar rannsóknarlöggreglumanns í Keflavík, einhvern tíma eftir hádegi þennan dag, þó fyrir síðdegiskaffítima. Í bifreiðinni voru: Haukur Guðmundsson, A, ég og einhver maður frá skrifstofu bæjarfógetans í Keflavík, en ég veit ekki, hvað sá maður heitir. Ég hef þó séð þennan mann síðar, eða mörgum mánuðum síðar, þar sem hann var að fá afgreiðslu í Sparisjóðnum í Keflavík.

Maður þessi sat í bifreiðinni við hlið Hauks Guðmundssonar, en við A sáum í aftursæti bifreiðarinnar."

Eftir nokkurt hlé hélt B áfram skýrslu sinni. "Ég var að skýra frá ferðinni til Reykjavíkur þann 6. des. 1976, þegar fyrri skýrslu minni lauk. Maðurinn, sem sat við hlið Hauks í framsæti bifreiðarinnar, fór síðan út úr bifreiðinni við Miklatorg, og veit ég ekkert um, hvað af honum varð.

Síðan var haldið upp í Breiðholtsverfi, þar sem Haukur ók að langri húsasamstæðu við Þórufell. Þarna biðum við í bifreiðinni, meðan Haukur fór inni í sambýlishús þetta, og veit ég ekkert um, hvað Haukur aðhafðist þarna. Um það bil 15-20 mínútum síðar kom Haukur út úr þessu húsi og ók sem leið lá í neðra hverfið í Breiðholti, en á bílastæði fyrir aftan fjlóbýlishúsið Dvergabakka 2-20 stöðvaði Haukur bifreiðina og sagði okkur, að þarna mundi hann biða í bifreiðinni og afhenda okkur ferðatökuna með smyglæða áfengingu í. Haukur skýrði okkur einnig frá því, að við ættum að fara í gegn um fjlóbýlishúsið að norðanverðu í gegn um undirganginn vestast í norðurhlíð hússins.

Að svo búnu var ekið af stað og haldið sem leið lá í Innréttингabúðina við Grensásveg, þar sem ég og A fórum niður í kjall-

Bls. 450

ara þeirrar verslunar og keyptum nokkrar veggfóðursrúllur hvor.

Eftir að við höfðum keypt þessar veggfóðursrúllur, sem við fengum afgreiddar í plastpoka, sem mig minnr, að hafi verið hvítur að lit, var haldið í bifreið þessari (embættisbifreið Hauks) sem leið lá að Hlemmtorgi, þar sem Haukur benti okkur á leigubifreið, sem stóð í röðinni við Hreyfilsstaurinn fyrir framan Búnaðarbancann á Hlemmi. Haukur gekk sjálfur að þessum leigubíl og hafði þar tal af leigubílstjóranum, og síðan fórum við A inn í þessa bifreið og leigubifreiðarstjórinn ók af stað í leit að Guðbjartí Pálssyni (Batta-Rauða). Bifreiðin var af gerðinni Peugout, en ég man ekki, hvernig bifreiðin var á litinn. Ekki get ég lýst leigubílstjóranum, en gæti best trúðað því, að ég bæri kennsl á hann, ef ég sæi hann aftur.

Ók leigubílstjóri þessi síðan af stað í leit að Guðbjartí á Njarðargötu eða þegar ekið er upp Skólavörðustíg og beygt til vinstri, þá er þar staur fyrir Hreyfilsleigubíla gegnt lönskólanum í Reykjavík. Þarna hafði bílstjórinn okkar tal af öðrum leigubílstjóra, en kom síðan aftur í bifreiðina og ók af stað. Á Bergstaðastræti við Spítalastíg sáum við hvíta Mercedes Benz bifreið, og þar var þá bifreið Guðbjarts Pálssonar. Bílstjórinn okkar stöðvaði bifreið sína fyrir framan bifreið Guðbjarts og gaf honum bindingu um að stöðva bifreið sína. Að svo búnu fór bifreið Guðbjarts fram úr bifreið okkar, og ég fór út úr leigubifreiðinni og gekk að bifreið Guðbjarts og spurði þá two menn, sem í bifreiðinni voru, um, hvort ég mætti ekki koma inn í bifreiðina. Það var auðsótt mál, og kom A þá einnig yfir í þessa bifreið. Ekki greiddum við leigubílstjóra okkar neitt fyrir aksturinn, enda hélt ég, að bæjarfógetaembættið í Keflavík myndi annast slíkar greiðslur. Skildi þar með milli bifreiðarstjóra okkar og bifreiðar Guðbjarts.

Ég sagði við Guðbjart, hvort hann gæti ekki útvegað okkur gjaldeyri, þar sem við værum á fórum til Englands eða til London að mig minnr og þyftum viðbótargjaldeyri. Guðbjartur sat við hliðina á ökumanninum, sem var mun yngri maður að því er mér virtist. Guðbjartur taldi ekki útilokað, að honum tækist að útvega okkur gjaldeyri. Var síðan ekið heim til Guðbjarts, en hann átti heima í Bingholtunum, þar fór bifreiðarstjórinn inn í íbúð Guðbjarts, og átti hann að hringja í einhverja stúlkuna á annarri hvorri bifreiðastöðinni í Keflavík og sprýja hana um, hvort

Bls. 451

hún gæti ekki útvegað gjaldeyri. Þetta var að fyrirsögn Guðbjarts, sem bílstjóri hans átti að hringja.

Þegar bifreiðarstjórinn kom út úr íbúð Guðbjarts, þá kom í ljós, að það yrði í lagi að fara til Keflavíkur og kaupa gjaldeyrin þar. Við báðum þá Guðbjart og bílstjóra hans Karl Guðmundsson um að aka okkur heim til okkar, en það átti að vera í húsinu Dvergabakka 2-20.

Báðum við þá skyringu, að þarna ættum við heima og þangað þyrftum við að athuga um börn okkar, en ég man ekki eftir því, hvað við sögðumst eiga mörg börn. A var spurð um, hvaðan hún væri, og sagði hún einhverja sögu um það, sem ég held að hafi verið sönn. Guðbjartur og Karl tölzuðu við okkur um fyrirhugaða ferð okkar til útlanda, og man ég ekki lengur um einstök orðaskipti í því sambandi. Karl ók síðan að Dvergabakka 2-20, þar sem við fórum báðar út úr bifreiðinni og gegnum vestri undirganginn. Þaðan upp á bifreiðastæði, þar sem Haukur Guðmundsson rannsóknarlöggreglumaður sat í bifreið þeirri, sem hann hafði ekið okkur í til Reykjavíkur og ég hef hér þekkt af ljósmynd sem sömu bifreið. Haukur kom út úr bifreið þessari og opnaði farangursgeymslu bifreiðarinnar og tók úr henni ferðatösku, sem hann afhenti okkur. Ekki man ég litinn á ferðatöskunni. Ferðataska þessi var talsvert þung, og fannst mér hún mun þyngri heldur en hún hefi átt að vera, ef aðeins væri í henni ein eða tvær áfengisflóskur.

Minnir mig, að við A bærum þessa tösku að undirganginum saman og ég síðan ein í gegn um undirganginn og að bifreið Guðbjarts, þar sem Karl kom út úr bifreiðinni og setti feratöskuna í farangursgeymslu bifreiðar Guðbjarts. Skömmu síðar kom A inn í bifreið Guðbjarts, og haldið var af stað suður til Grindavíkur, en þangað ætluðum við A eitthvað að gera, sem ég man ekki, hvað var.

Í neðra Breiðiholtshverfi var stöðvað við bensínstöðina, þar sem eldsneyti var tekið á bifreiðina, en ekki man ég, hver greiddi þetta eldsneyti. Síðan var ekið sem leið lá suður eftir Reykjanesbraut í átt til Grindavíkur.

Við Kúagerði veitti ég athygli lögreglubifreið, en ekki léturnum við Guðbjart stöðva þar, enda ekki gert ráð fyrir því í skipulagi Hauks. Heldur var ekið sem leið lá, en Guðbjartur og Karl beðnir um að koma okkur stutta stund í Vogana á Vatnsleysuströnd, þar sem við kváðumst eiga eitthvert erindi, sem mig minnir, að hafi verið á þá leið, að við ætluðum að koma við hjá einhverri

Bls. 452

vinkonu okkar. Þetta var að sjálfsögðu aðeins fyrirsláttur og aðeins sagt í þeim tilgangi að lokka Guðbjart á tiltekinn stað við húsið Lund í Vogum.

Leiðbeindum við nú Karli, hvar hann skyldi aka, og fyrir framan húsið Lund sögðum við honum að stöðva bifreiðina og bíða okkar. Síðan fórum við báðar út úr bifreiðinni og bak við húsið Lund og gengum þaðan bak við húsið Klöpp, sem ég hef hér séð ljósmyndir af. Bak við það hús beið Haukur Guðmundsson rannsóknarlöggreglumaður í embættisbifreið sinni. Við settumst inn í bifreiðina til hans, og eftir nokkra stund lagi Haukur af stað.

Við gatnamótin, þar sem krossgötunar eru efst í Vogaborpi, kom Haukur að bifreið, sem mig minnir að hafi verið kyrrstæð, en þó kann það að hafa verið öfugt, að bifreið Hauks hafi veri kyrrstæð við áðurgreind gatnamót. Mér varð strax ljóst, að maður þessi var löggreglumaður og heyrði það reyndar á tali Hauks við mann þennan. Maður þessi var á bifreið, sem mér fannst líkjast einna mest langri jeppabifreið, og virtist mér þetta ekki vera lögreglubifreið, heldur væri líklegast, að þessi bifreið væri einkabifreið þessa löggreglumanns. Eftir að Haukur hafi haft tal af þessum manni, sem hér hefur veri sagt frá, þá var haldið af stað til Keflavíkur. Haukur ók bifreiðinni, en við A vorum einu farþegarnir.

Ég held, að Haukur hafi ekið mér strax heim til míni, en ég man það ekki fullkomlega og þori því ekki að fullyrða, hvar eða hvert ég fór, þegar til Keflavíkur kom.

Við yfirheyrlur fyrir rannsóknarlöglegu neitaði A fyrst í stað allri aðild sinni, en síðar um daginn viðurkenndi hún hana og skýrði frá atburðum mjög á sömu lund og greinir í skýrslu B hér að ofan. A kvaðst ekki hafa vitað fyrr en eftir á, hvað var í töskunni, sem þær sóttu upp í Breiðholt og sett var í farangursgeymslu bílsins.

Þær A og B skýrðu svo frá atvikum í ítarlegu máli fyrir sakadómi þennan sama dag.

Ákærði E kom fyrir til skýrslutöku hjá rannsóknarlöggreglu greindan dag.

Segir svo í upphafi skýrslunnar:

"Eftir að mér hefur hér verið tjáð, að grunur hafi fallið á mig, að ég eigi hlutdeild í ólöglegri handtöku áðurgreindra manna áðurgreindan dag, þá vil ég þegar í stað viðurkenna það hér með, að ég sagði ekki allan sannleikann í þessu máli við fyrr

Bls. 453

rannsókn þess. Ég vil nú þegar í stað segja skilmerkilega frá málavöxtum og draga ekkert

undan í þetta skiptið.

Fyrri skýrslur mínar eru sannleikanum samkvæmar í öllum aðalatriðum, en ég hélt því leyndu sem hér verður greint frá: Eftir að Haukur hafði komið heim til míni og beðið mig um aðstoð, þá klæddist ég einkennisfötum löggreglunnar og fór á eigin bifreið minni að svonefntri Hæð, en það eru gatnamót efst í þorpinu, þar sem ekið er inn í þorpið.

Eftir að ég hef lagt bifreið minni, eins og ég skýrði frá í fyrri skýrslum mínum, þ. e. a. s. út fyrir veginn norðan við gatnamótin þá kom Haukur Guðmundsson akandi á Ford Escort bifreið rannsóknarlöggreglunnar og töluðust við þarna út um glugga bifreiðanna.

Síðan ekur Haukur í burtu, eftir að hann hafði beðið mig um að fára bifreið mína norðar á veginn eða eins og við köllum það, inn fyrir Hæð. Þetta gerði ég síðan, en skömm síðar kom Haukur aftur akandi á embættisbifreiðinni, og ók hann inn fyrir bifreið mína, þar sem hann sneri henni við og kom akandi og stöðvaði samsíða minni bifreið, en þá gátum við ekki talast við með sama hætti og í fyrra skipti, þ. e. a. s. út um glugga bifreiðanna, þar sem báðar bifreiðarnar voru með vinstri handar stýri.

Ég fór því út úr bifreiðinni og gekk að bifreið Hauks hægra megin. Opnaði ég hurðina hægra megin og settist í aftursæti bifreiðarinnar, en þar var fyrir kona, sem ég bar ekki kennsl á, en í framsætinu fyrir framan mig var einnig kona, sem ég bar ekki heldur kennsl á. Í bifreið Hauks voru því tvær konur, sem ég hef ekki sagt frá áður í framburðum mínum, og kom það til af því, að eftir að ég hafði haldið því leyndu í fyrsta skipti, að ég hefði séð persónur í bifreið Hauks, þá fannst mér ekki hægt að leiðréttá framburð minn síðar. Þó hef ég haft miklar áhyggjur af þessu undanskoti mínu á þessari vitnesku."

E skýrði frá því enn fremur, að hann hefði ekki haft neinn grun um samband milli þessara kvenna, sem hann sá í bíl Hauks, og þeirra tveggja stúlkna, sem hann var sendur til að leita að í Vögumnum síðar um kvöldið, að fyrirsogn hina handteku.

Þá sagði hann, að Haukur Guðmundsson hefi komið að máli við sig um það leyti sem rannsóknin stóð sem hæst öðrum hvorum megin við áramótin, að þessar tvær konur, sem hann hefði séð, kæmu handtökumálinu ekkert við. Það hafi svo verið löngu síðar að hann hafi komist að þeirri niðurstöðu, að þetta hefðu lík-

Bls. 454

lega verið svonefnar "huldumeyjar", en þá hafi honum fundist vera orðið of seint að bæta við framburð sinn.

Þegar E skýrði frá atvikum fyrir dóminum 20. mars sl., sagði hann m. a., að ástæðan til þess, að hann skýrði ekki frá því við rannsóknina, að þeir Haukur hefðu hist tvísvar á og innan við Hæðina og hann þá séð tvær konur í bifreið Hauks í seinna skipti, hafi verið sú, að Haukur bað hann þarna í umrætt seinna sinnið að segja ekki frá því, að hann hefði séð konurnar. Hann tók fram, að hann hefi ekki álitið þá, að konur þessar hafi verið neitt viðriðnar málið, en þar sem Haukur var léttur til kvenna, hafi hann álitið það skýringuna á því, að Haukur vildi ekki láta segja frá tilvist þeirra þarna. E bætti við, að nokkrar seinna, eftir að hann hafi komið fyrst fyrir dóminn, hafi vaknað hjá honum grunsemmdir, að nefndar konur væru svonefnar huldumeyjar. Hann segir aðspurður, að hann hafi rétt kannast við aðra umræddra kvenna í sjón, þ. e. A, en hina þekkti hann ekki.

E sagði aðspurður, að þeir Haukur Guðmundsson væru bræðrasynir, á líku reki, báðir fæddir og uppaldir í Vögumnum. Hafi þeir því þekkst frá barnæsku og löngumfengið saman í skóla. Hann segir, að umræddan dag hafi hann litioð á Hauk sem yfirmann sinn í greindri löggreglaðgerð og sér því borið að hlýða honum svo sem alltaf hefí veri í löggreglugerðum, þar sem þeir voru báðir saman, eftir að Haukur varð rannsóknarlöggreglumaður.

E segir aðspurður, að sér hafi orðið ljóst einhvern tíma eftir 21. desember 1976, að hann væri hugsanlega að þega yfir einhverju öðru en kvennamálum Hauks Guðmundssonar, en hann geti ekki fullyrt, hvort þetta var fyrir 1. mars 1977, er hann kom fyrir dóm í síðara sinnið.

Hinn 26. apríl 1978 komu þeir Viðar Á. Olsen og Haukur Guðmundsson til yfirheyrslu hjá rannsóknarlöggreglu.

Viðar Á. Olsen neitaði því statt og stöðugt, að nokkrar konur hefðu verið samferða þeim Hauki til Reykjavíkur í löggreglubílum handtökudaginn. Vísaði hann til þess, sem hann hefði áður sagt, og ítrekaði það. Sat við hið sama, þótt þær A og B hefðu bent á hann sem samferðamanninn úr hópi nokkurra manna við sakbendingu síðar um daginn.

Haukur Guðmundsson kvaðst halda fast við fyrri framburð sinn og vísaði til hans og kvaðst engu þar þurfa að breyta eða

Bls. 455

bæta við. Hann vísaði á bug sem röngu, er honum voru kynnt atriði úr skýrslum þeirra D, A, B og E.

Tveimur dögum seinna kom Viðar A. Olsen á skrifstofur rannsóknarlöggreglunnar og gaf svohljóðandi skýrslu að eigin ósk:

"Ég er hingað kominn til að breyta framburði mínum í máli þessu, og óska ég að segja sannleikann.

Þegar ég var samferða Hauki Guðmundssyni í bifreið frá Keflavík til Reykjavíkur þann 6. 12. 1976, þá voru tvær stúlkur með okkur í bifreiðinni, en ég þekkti þær ekki né vissi deili á þeim. Að öðru leyti hefur framburður minn verið réttur.

Ástæðan fyrir að ég sagði ekki frá þessu áður er sú, að ég tók mjög að óttast, að mér kynnu að hafa orðið á mistök sem dómarar með því að vera ekki nægjanlega gagnrýnnin á þær skýrslur, sem ég fékk um handtökuna, og að hafa ekki kannað þann þátt nánar.

Áður en ég var kallaður fyrir hjá umboðsdómaranum, þá ákvað ég að þegja yfir því, að stúlkurnar hefðu verið bifreiðinni. Þetta ákvað ég eftir að hafa rætt við Hauk Guðmundsson um það, og þetta gerði ég til að bjarga eigin skinni í stað þess að hætta á að segja frá og þá jafnvel að fórnar embættisheiðri mínum.

Fyrstu dagana eftir handtökuna var ég mjög upptekinn við rannsókn á málum Guðbjarts Pálssonar. Nokkrum dögum síðar, er svokallað handtökumál fór í gang, þá fór mér að verða ljóst, að verið gæti, að allt væri ekki með felldu varðandi handtökuna. Grunsemdir mínar voru byggðar á því, að tvær stúlkur voru í bifreiðinni með okkur Hauki til Reykjavíkur og að mér kynni að hafa orðið þar, er ég kannaði það ekki nánar í upphafi.

Ég spurði Hauk ekki um handtökuna sjálfa né heldur um stúlkurnar, sem með okkur voru í bifreiðinni. Ég minnist þess ekki, að ég hafi rætt um handtökuna við þá menn, sem unnu að rannsókn á málum Guðbjarts.

Skömmu áður en ég kom fyrir dóm þann 22. des. 1972, þá ræddi ég um það við Hauk Guðmundsson, að ég myndi ekki greina frá því, að stúlkurnar hefðu verið í bifreiðinni 6. 12. 1976. Ég var þá orðinn smeikur um, að þarna væri um sömu stúlkur að ræða og þeir Guðbjartur Pálsson og Karl Guðmundsson héldu fram, að verið hefðu í bifreið þeirra. Ég tók að eigin frumkvæði þá ákvörðun að bera rangt um þetta atriði fyrir dómi, ef til kæmi, til þess að bjarga sjálfum mér. Ég treysti mér ekki til að skýra efnislega frá því, sem við Haukur ræddum um í þessu sambandi.

Bls. 456

Ég man ekki, hvar við vorum staddir, er þetta var rætt. Við hittumst mjög oft á þessu tímabili, þar sem við unnum talsvert saman."

Viðar var nú yfirheyrður mjög ítarlega og spurður um fjölmörg atriði varðandi málið. Í lok skýrslunnar leiðrétti hann það, sem í upphafi greinir, að hann hafi ákveðið að þegja yfir tilvist stúlkunnar, eftir að hann talaði við Hauk. Hið rétta sé, að um þetta hafi hann verið búinn að taka ákvörðun af sjálfsdáðum, er hann talaði við Hauk.

Haukur Guðmundsson var færður til yfirheyrslu síðar þennan dag, og í langri og ítarlegri skýrslu skýrði hann frá atvikum í smáatriðum. Daginn eftir kom hann fyrir rannsóknardómarrann. Skýrla hans, sem tekin var upp á segulband, hljóðar svo:

"Það mun hafa verið sunnudaginn 5. desember 1976, að ég átti viðræður við stúlkurnar B, nú til heimilis að . . . , og A, til heimilis að . . . óskaði ég eftir því við þær, að þær aðstoðu mig við að koma á möguleikum á handtöku Guðbjarts Pálssonar, en ég hefði þá um nokkra vikna skeið unnið að rannsókn á ýmsum málum, sem vörðuðu hann og fleiri menn. Ég tók þetta til brags, þar sem ég taldi, að rannsóknin þyldi ekki neina bið á handtöku og torvelt að fara réttar og hefðbundnar leiðir að fenginn reynslu af því. Þar á ég við mörg mál, sem voru tekin af mér á rannsóknarstigi, frumrannsóknarstigi. Þær félust á að taka þátt í þessu, en hugmynd míni var að koma fyrir góssi í bifreið Guðbjarts og fá hann þannig suður á Reykjanessvæðið. Það var ákveðið að hefjast handa strax á mánudegi, og ég ákvað að taka stúlkurnar eftir hádeigi á

mánudag og aka með þær til Reykjavíkur í þessum tilgangi. Eftir hádeigi á mánudag tók ég stúlkurnar á Vesturbraut 10 í Keflavík. Áður hafi ég samkvæmt sérstakri ósk Viðars Olsens tekið hann með okkur utan við skrifstofu bæjarfógetans í Keflavík, en hann þurfti einhverra hluta vegna að komast til Reykjavíkur. Viðar var kominn í bifreiðina undan stúlkunum, en þær settust báðar í aftursætið, þegar þær komu í bifreiðina. Síðan var ekið til Reykjavíkur. Viðar fór úr bifreiðinni á horni Snorrabrautar og Laugavegar í Reykjavík, og ég sá hann ekkert meira eftir það. Í bifreiðinni lagði ég á frekar ráðin um framkvæmd verksins, en kvöldið áður hafi ég útbúið góss í tösku, sem var björkassi og tvær flöskur af áfengi. Því var komi fyrir í farangurgeymslu bifreiðarinnar Ö 1007, sem ég hafi til umráða. Áður en farið var í Reykjavík, fór ég að gera ráðstafanir til þess að hringja í þá menn, sem

Bls. 457

ég ætlaði að handtaka Guðbjart suður frá, en það var Víkingur Sveinsson lögreglumaður og Skarphéðinn Njálsson lögreglumaður. Ég fór því næst á skrifstofu sakadóms í ávana og fíkniefnamálum og fékk þar afnot af síma. Þar hringdi ég í Viking Sveinsson, sem þá var staddir á lögreglustöðinni, og sagi honum, að ég þyrfti á aðstoð hans að halda, bað hann um að fá lánað löggreglubíl og taka Skarphéðin Njálsson á heimili sínu þá seinna um daginn. Annað sagði ég Víkingi ekkert um verkið eða þær hugmyndir mínar, sem ég ætlaði að koma í framkvæmd. Ég reyndi jafnframt að ná í símasamband við Skarphéðin, en án árangurs þarna, og fór við svo búið. Meðan þetta var, höfðu stúlkurnar beðið í bifreiðinni fyrir utan lögreglustöðina. Eftir þetta ók ég upp í Breiðholt, fórum þarna að fjölbýlishúsum við Dvergabakka, þar sem ákveðið var, að ég mundi afhenda stúlkunum töskuna, ef þær fyndu Guðbjart þá um daginn. Eftir það ók ég að Þórufell 6 og fékk þar afnot af síma. Þá mun klukkan hafa verið um 3 um daginn. Þarna náði ég símasambandi við Skarphéðin, sem að þá var að vakna, hann hafi verið á næturvakt nöttina áður, og sagði ég honum það, að ég yrði að fá hann í verk, og sagði honum jafnframt, að Víkingur mundi taka hann þarna heima hjá sér innan tíðar og bað hann um að fara með honum inn í Kúageri og bíða þar, því ég ætti von á því, að bifreið Guðbjarts Pálssonar R 584 kæmi þar suður síðla dags með smyglgóss í bílnum. Um var talað, hugmyndin var að láta sem þarna hefði verið leigubifreið á ferð með smyglgóss innan borðs. Ég tel fullvist, að þarna strax hafi ég sagt Skarphéðni, að ef þeir yrðu bifreiðarinnar varir, þá skyldu þeir stöðva hana og leita í henni. Hann jánskáði þessu, og síðan hélt ég áfram að undirbúa það, sem ég ætlaði mér að koma í framkvæmd. Frá Þórufell fór ég niðurundir leigubílastaur við Hlemm, Hreyfli, ég taldi það heppilegast að fá bíl frá Hreyfli til að leita uppi Guðbjart, því að Guðbjartur er tengdur þeiri bílastöð. Ég lagi þá bifreiðinni neðarlega í Þverholti skammt frá bílastæðinu og tali mig sjá bifreið, sem ég þekkti, sem var rauð Peugeotbifreið og Einar nokkur Gíslason á og ekur. Ég gekk út úr bifreiðinni og niður að Kránni við Snorrabraut og fullvissaði mig um það, að þetta væri sá bíll, sem taldi að hefi verið. Hann var ekki næstur í röðinni, hann var þriðji eða fjórði bíll, ef ég man rétt. Því næst fór ég aftur í bifreiðina mína, benti stúlkunum á, að þær skyldu fara í þennan bíl og biðja bílstjórnann um að finna, að reyna að finna hann Guðbjart Pálason. Ef það tækist, þá ættu

Bls. 458

þær að koma fjölbýlishúsi við Dvergabakka og taka þar töskuna hjá mér, eins og áður hafði verið ákveðið. Þetta gekk svona í öllum aðalatriðum. Guðbjartur fannst. Stúlkurnar komu upp eftir og tóku töskuna. Nú ég veitti bifreið Guðbjarts eftirför á lengdar nokkra stund og meðal annars að Bárugötu 38, þar sem hann var til heimilis. Síðan ók ég, þar sem ég taldi vera hættulegt að veita bifreiðinni meira eftirför um borgina, þá ók ég suður fyrir Straumsvík og beið þar áteka. Það mun hafa verið um klukkan 18.00 eða þar um bil, sem að bifreið Guðabjarts fór þar hjá og nokkrir bílar einnig. Ég veitti henni eftirför í humátt suður á við. Það, sem skeði næst, að það sést ekkert lífsmark með löggreglubifreiðinni, sem stóð í hrauninu við Kúageri, þegar bifreið Guðabjarts ók þar fram hjá og ég einnig. Þegar hér var komið, hafði ég alfaríð horfið frá þeiri hugmynd minni að láta stöðva bílinn þarna og hirða stúlkurnar, því að það hefði komið breytt staða að nokkru mörgu leyti, sem var í fyrsta lagi, að það hefði verið viðbótarmaður, sem reyndist síðar vera Karl Guðmundsson, í bifreiðinni og mikil umferð var á veginum eða nokkuð mikil, þegar þetta var, þannig að ég taldi réttast að láta bifreiðina fara suður í Voga, þar sem að

ákveðið var, að stúlkurnar skyldu yfirgefa hana, ef löggreglubill væri ekki á tilsettum tíma, vegna þess að ég hafði enga vitneskju um, að hún yrði komin þarna á réttum tíma, því ég reiknaði ekki með, að þetta drægist svona lengi fram eftir deginum. Nú það sem að skeður næst, er að ég ek fram úr bifreið Guðbjarts á Strandarheiði niður í Voga rakleiðis heim til E og bið hann um að aðstoða mig og sprýr hann, hvort hann geti farið í einkennisbúning á sinum bíl inn fyrir svonefnda Hæð og veitt löggreglumönnum aðstoð, sem væru á leiðinni niðureftir. E vissi ekkert frekar um málavöxtu. Hann gerði strax það, sem ég bað hann um. Ég fór rakleiðis í burt aftur, hafði talstöðvarsamband því löggreglubílinn og náði lélegu sambandi, ég heyrði illa í hinni löggreglubifreiðinni og bað þá um að koma í Vogana, því bifreiðin væri komin þangað, og í framhaldi af þessu bað ég löggreglustöðina um að bera á milli og biðja þá að fara sig á milli bylgja á stöðinni, ef vera mætti, að næðist betra samband. Þetta stóð í nokkra stund, þetta stímabrák í talstöðinni, nema það að þeir koma áleiðis í Vogana. Ég fór á fyrirfram ákveðinn stað, þar sem ég ætlaði að taka stúlkurnar því húsið við Klöpp. Þá rétt í þann mund sem, eða rétt áður en þær bar þar að, tók ég þær í bifreiðina og hafði þær með mér á burt. Seinna hitti ég E upp á þessari Hæð, þar

Bls. 459

sem hann hafði staðsett bifreið sína. Við töluðumst þarna við milli bifreiða og hann vildi vita, hvað um væri að vera. Ég gaf honum eitthvað lítið út á það, nema það, að E snarast yfir í bifreiðina til míni og sest inn. Áður höfðu stúlkurnar sest báðar í aftursætið, og ég ætlaðist alls ekki til þess, að E sæi þetta kvenfólk, og segi við þær, um leið og E snarast út úr sinni bifreið: "Beygið ykkur niður." Og þær gerðu það, og ég tel fullvist og reyndar veit, að E sá aldrei stúlkurnar. Í sambandi við 'þetta vil ég taka það fram, að þegar kæra Karls Guðmundssonar kom fram, þá spurði ég E að því gagngert, hvort hann hefði séð eithvert fólk í bílnum hjá mér, en hann neitaði því alfarið. Nú, ég sé löggreglubílinn á leiðinni niður afleggjarann í Vogum, og þá fór ég burt rakleiðis til Keflavíkur, þar sem ég keyrði stúlkurnar til síns heima. Og eftir það fór ég að löggreglustöðinni, þar sem ég kallaði löggreglubifreiðina og spurði um, hvar þeir væru, og fékk þær upplýsingar, að þeir væru á leiðinni með Guðbjart og félaga hans. Bað ég þá um að koma því á stöðinni og tala við mig. Skarphéðinn kom inn á stöð, og ég fékk honum lyklana að löggreglustöðinni í Sandgerði og bað hann að fara þangað með Guðbjart, en Karl skyldu þeir koma með inn. Þegar þetta var, var klukkan að nálgast átta, milli hálf átta og átta, og í framhaldi af þessu sendi ég E ásamt öðrum löggreglumannini, Jónharði Jakobssyni, í Voga að leita að stúlkum, sem talið var, að hefðu týnst, og lét færa Karl Guðmundsson til fangahúss. Þetta er atburðarásin í aðalatriðum.

Þeir Viðar Á. Olsen og Haukur Guðmundsson voru að kröfu rannsóknarlöggreglunar úrskurðaðir í gæsluvarðhald 29. apríl 1978, hinn fyr nefndi til 5. maí, en Haukur til 12. maí. Var Viðar leystur úr varðahaldi 2. maí, en Haukur 5. maí. Hafði þá farið fram umfangsmikil rannsókn í samræmingar- og staðfestingarskyni og til að ganga úr skugga um hugsanlega frekari aðild ákærðu eða annarra að hinni í ólögmætu handtöka eða undirbúningi hennar. Kom ekki neitt fram, sem þýðingu telst hafa varðandi sakarefni máls þessa umfram það, sem að framan er í höfuðatriðum rakið.

Auk ákærðu voru yfirheyrðir í þaula löggreglumennirir Sveinn Víkingur Sveinsson rannsóknarlöggreglumaður, Finnur Skarphéðinn Njálsson, sem þá var orðinn yfirlöggregluþjónn á Ísafirði, en þeir voru, svo sem fram er komið, ásamt ákærða E í sveit þeiri, sem framkvæmdi handtökuna. Einnig Einar Henry Gíslason leigubílstjóri, sem ók þeim A og B frá Hlemmi handtöku-

Bls. 460

daginn, uns hafðist upp á Guðbjarti Pálssyni, svo sem áður er frá skýrt. Voru þessir þrír menn yfirheyrðir sem sakborningar.

Í bréfi ríkissaksóknara, sem fylgdi ákæru og dags. er sama dag, hinn 24. júlí 1978, segir á þá leið í niðurlagi, að varðandi þá þrjá aðilja, sem við sögu komi í málínu, þ. e. þá löggreglumennina Svein Víking Sveinsson og Skarphéðin Njálsson og Einar H. Gíslason leigubílstjóra, skuli það fram tekið, að eftir atvikum sé ekki krafist frekari aðgerða að því er þá varði. Með úrskurða sakadómsins 11. ágúst 1978 vék hinn reglulegi dómari, Jón Eysteinsson

bæjarfógeti, sæti. Undirritaður var skipaður setudómari í málínu með bréfi dómsmálaráðuneytisins 16. ágúst 1978. Málið var þingfest 16. september 1978. Eftir skipun verjenda í samræmi við óskir ákærðu og málið hafi verið búið þeim í hendur fór fram framhaldsrannsókn um tiltekin atriði, svo sem síðar greinir. Málið var tekið til munlegs máflutnings eftir þinghald 20. mars sl., og fór hann fram 23. f. m. og málið þá dómtekið. Vegna mikilla anna dómara við önnur dómstörf i embætti sínu hefur dómur eigi orðið upp kveðinn fyrr.

IV.

Rétt þykir að rekja kröfugerð ákærðu, svo sem hún er fram sett af verjendum.

Af hálfu Hauks Guðmundssonar er aðallega krafist sýknu og að allur sakarkostnaður verði dæmdur á hendur ríkissjóð þ. m. t. málsvarnarlaun, en til vara, að hann verða dæmdur til þeirrar mildstu refsingar, sem lög framast leyfi.

Fyrir Viðar Á. Olsen er gerð krafa um sýknu af öllum kröfum ákærvaldsins og að ríkissjóði verði dæmt skylt að greiða hæfileg málsvarnarlaun og þóknun fyrir réttargæslu.

Verjandi E geri þær dómkröfur f. h. skjólstæðings síns aðallega, að hann yrða sýknaður af öllum kröfum ákærvaldsins og allur sakarkostnaður lagður á ríkissjóð. Til vara krafðist hann þess, að ákærði yrði dæmdur í skilorðsbundna refsingu.

Dómkröfur af hálfu á A voru þær aðallega, að hún yrða sýknuð af kröfum ákærvaldsins, til vara, að refsing yrða felld niður með hliðsjón einkum af 5. og 3. tölulið 74. gr. alm.

hegningarlaga, en til frekari vara, að ákvörðun refsingar yrða frestað skilorðsbundið, og til brautavara, að refsing yrði færð verulega niður og fullnustu hennar frestað skilorðsbundið.

Fyrir hönd B er aðallega gerð krafa um sýknu og að allur sakarkostnaður, þ. m. t. málsvarnarlaun, tildæmdur úr ríkissjóði.

Bls. 461

Til vara er gerð krafa um, að refsing verða ákveðin skilorðsbundin.

Kröfur D eru þær aðallega, að hún verða sýknuð af öllum kröfum ákærvaldsins og sakarkostnaður, þ. m. t. málsvarnarlaun, lagður á ríkisjóð, en til vara, að ákvörðun refsingar verði frestað skilorðsbundið.

Verður nú fjallað um sakargiftir á hendur ákærðu hverjum um sig, svo sem þær eru fram settar í ákæru, og tekin afstaða til þeirra.

1. Ákærði Matthías HAUKUR Guðmundsson.

Samkvæmt eigin framburða ákærða fyrir rannsóknarlöggreglu og dómi, sem studdur er ítarlegum skýrslum meðákærðu A og B og fleiri gögnum, svo sem rakið er að framan, telst vera sannað, að ákærði Haukur Guðmundsson hafi sem rannsóknarlöggreglumaður við embætti sýslumannsins í Gullbringusýslu og bæjarfógetans í Keflavík undirbúið og stjórnað ólögmætri handtóku á þeim Karlí Guðmundssyni og Guðbjarti Pálssyni síðdegis mánudaginn 6. desember 1976 í Vogum á Vatnsleysuströnd, þar sem þeir voru staddir í bifreið Guðbjarts, eftir að hafa fyrr um daginn látið koma fyrir á laun í farangursgeymslu bílsins ferðatösku, sem í voru tvær ótollaðar áfengisflóskur og kassi af áfengum bjór, og notið til þess verknaðar aðstoðar meðákærðu A og B, sem hann hafi ekið til Reykjavíkur gagngert í því skyni að koma ferðatökunni með greindu innihaldi fyrir í bíl Guðbjarts, jafnframt því sem þær lokkuðu þá Karl og Guðbjart undir fölksu yfirskini til að aka þeim til Grindavíkur með viðkomu í Vogum, þar sem þær yfргáfu bifreiðina samkvæmt fyrirfram gerðri áætlun ákærða Hauks, samtímis því sem hann sendi lögreglumenn á vettvang, sem gerðu leit í bifreiðinni, fundu áfengið og handtóku þá Karl og Guðbjart fyrir grun um áfengis- og tolllagabrot.

Með þessari hattsemi sinni hefur ákærði Haukur Guðmundsson gerst sekur um brot á 131. gr. og 1. mgr. 148. gr., sbr. 138. gr. almennar hegningarlaga, svo sem ákært er. Er því sýknukröfu vísað á bug.

Í málsvörn af hálfu ákærða, sem nær eingöngu fjallaði um varakröfu hans, var meginþunginn lagður á málsvætur og það atriði, að hann væri ranglega ákærður fyrir beint brot á 1. mgr. 148. gr. hegningarlaga, þar sem um hlutdeildarbrot væri að tefta að réttu lagi, ef brot teldist vera á annað borð, en til þess skorti

Bls. 462

huglæg skilyrði. Beri af þessum sökum að sýkna af ákæru um brot á greindri lagagrein, en dæma fyrir brot á 131. gr., sbr. 132. gr. og 138. gr. alm. hegningarlaga. Sé brot ákærða rauverulega það, að hann gerist offari sem agent provocateur.

Eigi verður fallist á þessar varnarmálsástæður. Haukur Guðmundsson kom alls ekki fram sem agent provocateur. Á það hugtak ekki við hér. Hann hefur gerst sekur um brot á ofangreindum hegningarlagra greinum, svo sem áður er sagt.

Það er áður fram komið, að Hauki Guðmundssyni var vikið úr starfi sínu að fullu og öllu í árslok 1977 eftir árs frávikningu um stundarsakir. Þá hafði hann verið í lögregluliði Keflavíkur síðan 1965. Frá því hann vék úr lögreglunni ók hann fólksflutningabíl um hríð, en síðan eigin vörubíl frá stöð og hefur haft að eigin sögn sæmilegustu tekjur. Haukur er kvæntur og á 3 börn.

Hinn 7. mars sl. kom ákærði fyrir dóminn að eigin ósk í því skyni að skýra frá því, hvað honum hefði gengið til í sambandi við handtökuna og hvaða heimildir honum hafi verið tiltækar. Í skýrslunni greinir Haukur frá samstarfi sínu og Kristjáns Péturssonar, deildarstjóra í tollgæslunni á Keflavíkurflugvelli, við rannsókn sakamála fyrr á árum og ýmiss konar hótunum og að kasti, sem að Kristjáni hafi verið beint út af þessum málum.

Þá segir Haukur frá því, að er þeir Kristján hófu frumathuganir þá málum Guðbjarts heitins Pálssonar, hafi að sögn Kristjáns gerst æ tíðari upphringingar ókunnra aðilja til hans, sem höfðu uppi hótanir um líflát og alls konar ófarnað honum til anda og ástvinum hans. Víku fyrir handtökuna hafi Kristján sagt honum frá því, að ókunnur maður hefði sagt sér í síma, "að liðið hans Batta væri búið að skipuleggja hvarf hans, ef hann og Haukur hættu ekki þessu snuðri."

Aðfaranótt sunnudagsins 5. desember 1976 segir Haukur, að hringt hafi verið heim til sín. Í símanum hafi verið karlmannsrödd, sem hefði sagt, að þetta Battamál þeirra félaga væri hættulegt og því yrða gerð alvarleg aðför að Kristjáni Péturssyni, ef ekki yrði látt á þessu ónæði af þeirra völdum.

Haukur segir, að Kristján hafi lengst af, og lagt á það ríka áherslu, óskað þess, að hann segði engum frá þessum hótunum, en hefi nú fallist á, að skýrt væri frá atvikum.

Þá skýrir Haukur frá því, að honum hafi verið tiltæk vitneskja um ýmis viðskiptamál Guðbjarts heitins, og nefnir sérstaklega mál tilteins manns í Keflavík.

Bls. 463

Segir Haukur, að þessar ógnanir sem að ofan er lýst, og tilfinningar sínar til málsins í heild hafi neytt sig til að reyna handtöku Guðbjarts á eigin spýtur og án tafar, þar sem hann hafi óttast um líf Kristjáns og um leið viljað koma lögum yfir Guðbjart.

Kristján Pétursson deildarstjóri kom fyrir dóminn sem vitni af þessu tilefni hinn 20. mars sl. Hann staðfesti í öllum höfuðatriðum það, sem Haukur hafi borið um alls konar ógnanir, þ. m. t. líflátshótanir, sem að honum hefi verið beint um langt áraðil. Lýsti hann atvikum nánar.

Hann sagðist vera sannfærður um það, að hin ólögmæta handtaka hefði verið neyðarráðstöfun af hendi Hauks vegna ótta um, að hótunaraðiljar hefðu sig í frammi. Þá kæmi það til, að mikil álag hefði orsakað tímabundna breytingu á eðlislægri dómgreind Hauks, sem síðan hefði valdið rangmati á kringumstæðum. Hefði Haukur verið yfirhlæðinn störfum, lítið sofið undanfarnar nætur fyrir handtökuna, hjónaband hans í rúst um þær mundir. Við þetta hefðu blandast áhyggjur hans um það, að náinn samstarfsmaður maður hans yrði fyrir aðför illræðismanna út af máli, sem þeir hefðu unnið að saman. Af þessu ljósi verði að skoða gerðir Hauks.

Hvorugur þeirra Hauks og Kristjáns kvaðst geta sagt með vissu, frá hverjum greindar hótanir stöfuðu.

Þegar það er virt í heild, sem fram er komið um handtöku þá, sem málið er af risið, þykir ekki rétt að synja fyrir, að ákærði Haukur Guðmundsson hafi talið sig vera að þjóna þjóðfélagshagsmunum, er hann undirbjó og afréð handtökuna, þótt um þetta færí hann villur vegar. Á hinn bóginn verður ekki talið, að neyðarréttarsjónarmið eigi hér við, svo sem fram kom í málsvörn og vísað til 1. tölulið 74. gr. alm. hegningarlaga. Heldur ekki ástæður þær, sem greinir í 4. tölulið nefndrar lagagreinar.

Refsing ákærða Hauks Guðmundssonar verður ákvörðuð með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga og með það í huga, sem að ofan greinir, auk þeirra atriða, sem teljast geta átt við, í 70. gr. alm. hegningarlaga. Þá ber að líta til ákvæða 78. gr. alm. hegningarlaga vegna dóms sakadóms Njarðvíkur 17. apríl 1978 yfir ákærða, en þar er dæmt um ákæru honum á

hendur vegna útgáfu innstæðulausra tékka í október og nóvember 1975. Eigi verður talið, að skilyrði þau séu fyrir hendi, sem getur í síðasta málslið 1. mgr. 148. gr. alm. hegningarlaga, sbr. 19. gr. sömu laga.

Bls. 464

Samkvæmt þessu þykir refsing ákæra Matthíasar Hauks Guðmundssonar hæfilega ákveðin fangelsi í 9 mánuði. Rétt þykir, að gæsluvarhaldsvist hans frá 29. apríl 1978 til 5. maí s. á. komi til frádráttar með fullri dagatölum.

2. Ákærðu A og B.

Sýknukrafa þeirra beggja, A og B, er á því byggð fyrst og fremst, að um ásetning sé eigi að ræða. Báðar hafi þær verið óvitandi um ólögmæti þess verknaðar, sem fer hafi verið ginntrar til, og reyndar staðið í þeiri trú, að hann væri í fyllsta máta löglegur, enda framkvæmdur fyrir og að beiðni löggreglunnar. Af hálfu A er og á það bent, að hún hafi alls ekki vitað eða haft minnstu hugmynd um, hvað hafi verið í tösku þeirri, sem þær komu fyrir í bifreið Guðbjarts.

Að áliti dómsins fær þetta ekki staðist. B hefur viðurkennt að hafa vitað, að í töskunni voru tilbúin sönnunargögn, enda var tilbúningur þeirra og það að koma þeim fyrir þungamiðjan í ráðagerðum ákærða Hauks. Þegar gögn málsins um þetta atriði eru virt í heild, verður talið, að þær báðar, A og B, hafi vitað eða mátt vita, að í töskunni voru sönnunargögn, búin til af ákærða Hauki í því skyni að klekkja á eða ná taki á Guðbjartí Pálssyni eftir fund þeirra í bíl hans. Hlaut því hverjum að vera augljóst ólögmæti framkvæmar þessara ráðagerða. Verður því talið sannað, að þær A og B hafi gerst sekar um hlutdeild í framanlystu broti meðákærða Hauks, svo sem í ákæru er lýst og í upphafi greinir.

M eð þessari þáttsemi hafa þær gerst brotlegar við 131. gr. og 1. mgr. 148. gr., sbr. 138. gr., sbr. 22. gr. almennra hegningarlaga.

Hvorug ákærðu hefur nokkurn tíma sætt kæru eða refsingu, svo kunnugt sé. Þær skýrðu nokkuð greiðlega frá atvikum, er þær voru færar til yfirheyrslu. Þegar þetta er virt og með hverjum hætti þær gerðust þáttakendur í ráðagerðum Hauks Guðmundssonar, svo og önnur þau atriði, er hér teljast skipta máli, og hliðsjón höfð af 77. gr. hegningarlaga, þykir refsing þeirra hvorar um sig hæfilega ákveðin fangelsi í 2 mánuði. Rétt þykir eftir atvikum, að fullnustu refsingar skuli frestati og að hún skuli niður falla eftir þrjú ár frá uppkvaðningu dóms þessa að telja, haldi ákærðu almennt skilorð 57. gr. hegningarlaganna, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

Bls. 465

3. Ákærði Viðar Ásmundsson Olsen.

Málsvörn Viðars Á. Olsen er á því reist, að hann hafi haft réttmæta ástæðu til að ætla, að hann lægi undir grun um einhverja aðild að hinni ólögmætu handtöku, undirbúningi hennar eða eftirleik, er hann kom fyrir dóm hinn 18. janúar 1977. Rannsóknardómarinn hafi rangmetið stöðu hans og láti bóka í þingbók að hann kæmi fyrir sem vitni, þótt öll atvík réttlættu það, að hann ætti að vera í sporum sökunautar, svo sem þarna stóðu sakir því hefði honum verið refsilaust að skýra rangt frá um ferðina til Reykjavíkur 6. desember 1976, sbr. fyrri málslið 1. mgr. 143. gr. alm. hegningarlaga. Þá hefði hann óttast, að skýrði hann frá því, að tvær konur hefðu verið samferða þeim Hauki til Reykjavíkur ofangreindan dag, hefi það hugsanlega leitt til refsiábyrgðar honum á hendur fyrir mistök við dómstörf, sbr. seinni málslið nefndrar lagagreinar.

Ákærði hefur sagt, að nokkrum dögum eftir að rannsókn hófst í málínu, hafi honum farið að verða ljóst, að verið gæti, að ekki væri allt með felldu með handtökuna, svo sem að framan er rakið.

Á það verður ekki fallist, að Viðar Á. Olsen hafi haft réttmæta ástæðu til að ætla, að skýrði hann rétt frá öllum atvikum, er hann kom fyrir dóminn, mundi það geta bakað honum refsíábyrgð samkvæmt 132. gr. alm. hegningarlaga. Í mesta lagi mátti hann ætla, að það yrði hugsanlega til þess að varpa einhverri rýrð á störf hans sem dómara.

Þegar Viðar kom fyrir dóminn 18. janúar 1977, var það sérstaklega tekið fram af dómara, að hann væri vitni. Hann afhenti dómara yfirlýsinguna sína, dags. þennan dag, en í henni lýsir hann sérstöku trausti á Hauki Guðmundssyni og aðdáun sinni á honum fyrir dugnað og þrautseigju í starfi. Kemur þetta illa heim við það, sem hann sjálfur segir, að nokkrum vikum

áður hafi farið að vaxa með honum grunur og tortryggni um handtökuna og þar með á Hauki. Í niðurlagi yfirlýsingarinnar segist hann efa það, að honum sé skylt að svara spurningum fyrir dóminum, og vísar til 92. gr. laga nr. 74/1974.

Eigi verður talið, svo sem hér stóðu sakir, að dómarar væri rétt eða hefði borið að líta á ákæra sem grunaðan á þessum tíma. Gefa málsgögn ekki tilefni til slíkrar ályktunar, þar sem málið var ekki orðið það skýrt, að þess væri nokkur kostur. Verður talið, að ákærða hafi verið ljóst, að hann væri fyrir dóminum sem vitni, en ekki sökunautur, enda hafði hann ekki þá neina

Bls. 466

gilda ástæðu til að ætla annað. Um huglæga afstöðu hans þykir mega ráða af efni yfirlýsingarinnar, er hann lagði fram við umrætt þinghald.

Samkvæmt því, sem nú er sagt, þykir tali sannað, að ákærði Viðar Á. Olsen hafi gerst sekur um rangan framburð fyrir rétti, svo sem í ákæru segir, og hafi því brotið gegn 1. mgr. 142. gr. almennra hegningarlaga, svo sem lagaákvæðið nú hljóðar, sbr. 12. gr. laga nr. 101/1976 um breyting á almennum hegningarlögum.

Viðar Á. Olsen sagði upp dómarafulltrúastarfi sinu hinn 27. apríl 1978. Ber að telja stöðumissi og gerbreyttar framtíðarhorfur ákærða beinar afleiðingar brotsins. Með það í huga, ákvæði 70. gr. almenna hegningarlaga og annað það, sem hér telst skipta máli, þykir refsing Viðars Á. Olsen hæfilega ákveðin fangelsi í 3 mánuði. Eigi þykja vera efni til að fresta fullnustu refsingar skilorðsbundið, en rétt þykir, að gæsluvarhaldsvist hans 29. apríl 1978 til 2. maí s. á. komi til frádráttar með fullri dagatölum.

4. Ákærði E.

Sýknukrafa E er á því byggð, að hann hafi verið yfirheyrður sem sökunautur í umrædd tvö skipti fyrir sakadóminum og því sé honum reiðilaust, þótt hann skýrði ekki rétt frá öllum atvikum.

Það er áður frá skýrt, að í upphafi beggja þinghaldanna, sem hér um ræðir, var bókað, að ákærði væri áminntur um sannsögli og síðan í beinu framhaldi, að gætt væri ákvæða 2. mgr. 77. gr. laga nr. 74/1974. Skýrsla ákæra í þinghaldinu 21. desember 1976 byrjar svo: "Vitnið skýrir svo frá." Síðar í skýrslunni er ákærði 7 sinnum nefndur vitni af dómarar, er svör hans eru færð til þingbókar. Í síðara þinghaldinu 1. mars 1977 er ákærði nefndur hann og einu sinni mætti. Telja verður af þessu og öðrum málsgögnum, að álykta megi, að dómarar hafi litl á ákæra sem vitni í bæði skiptin og áminnt hann um sannsögli sem slikan, en jafnframt kynnt honum réttarstöðu sakadóra og grunaðra manna, ekki af því að nokkur sérstakur grunur lægi á honum um refsiverða hegðun, heldur af því, að hann var í sveit þeirra lögreglumannar, sem framkvæmdu handtökum þá, sem kært hafði verið út af. Benda og málsgögn eindregið til, að ákæra hafi verið þetta ljóst og því vitandi um stöðu sína sem vitnis. Hefur hann skýrt frá því, af hvaða hvötum hann þagði yfir vitneskju sinni um þær A og B, svo sem að framan er rakið.

Bls. 467

Af málsgögnum kemur ótvírætt fram, að enginn sérstakur grunur liggar á ákærða fyrir hugsanlega aðild að refsiverðu athæfi í sambandi við handtökuna fyrr en þær A og B leysa frá skjóðunni. Sá grunur, sem þá kemur til, verður vegna eindreginnar og rökstuddrar vissu um undandrátt í fyri skýrslum ákærða.

Ber því að telja, að þegar ákærði kom fyrir dóm hinn 21. desember 1976 og 1. mars 1977 hafi hann ekki verið sökunautur, heldur vitni. Hafi honum verið það ljóst og enga ástæðu haft til að ætla annað. Verður því talið sannað, að E hafi borið rangt fyrir rétti, eins og í ákæru segir, í umrædd tvö skipti og með því brotið gegn 1. mgr. 142. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 12. gr. laga nr. 101/1976, en eigi þykir þessi háttsemi vera misnotkun á stöðu hans og því varða við 138. gr. alm. hegningarlaga, þótt hann drægi undan þýðingamikla vitneskju, sem hann öðlaðist í starfi.

Ákærða var vikið úr starfi sinu 28. apríl 1978, og var það bein afleiðing brots hans. Hann skýrði greiðlega frá öllum atvikum, er á hann var gengið. Þegar litl er til þess, hvað honum gekk til, og sambands hans við Hauk Guðmundsson og önnur þau atriði, sem hér skipta máli, þykir refsing ákærða hæfilega ákveðin fangelsi í 2 mánuði. Eftir atvikum þykir rétt, að fullnustu refsingar skuli frestað og hún skuli niður falla eftir þrjú ár frá uppkvaðningu dóms þessa að telja,

haldi ákærði almennt skilorð 57. gr. hegningarlaganna, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

5. Ákærða D.

Með eigin framburði ákærðu, studdum orðum gögnum málsins, telst vera sannað, að ákærða hafi gerst um háttsemi þá, er í ákæru greinir og að framan er rakin. Hefur hún með því gerst brotleg við 147. gr. almennra hegningarlaga, en ekki 1. mgr. 162. gr. sömu laga svo sem ákæra hljóðar um. Í málflutningi var um þetta ákæruatriði fjallað með ákvæði 147. gr. hegningarlaga í huga. Þykir því fært, sbr. 118. gr. laga nr. 74/1974 i. f., að dæma máli á þeim grundvelli.

Þegar höfð eru í huga þau atvik, sem valda því, að ákærða svo að segja villist inn í mál þetta, að málid upplýsist, er hún ótilkvödd gefur sig fram og segir sannleikann, og önnur þau atriði, er hér teljast skipta máli, þykir eftir atvikum rétt að fresta ákvörðun refsingar og að hún skuli niður falla að liðnum 2 ár-

Bls. 468

um frá uppkvaðningu dómsins, haldi ákærða almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

6. Sakarkostnaður.

Samkvæmt 141. gr. og 142. gr. laga nr. 74/1974 skal dæma ákærðu til greiðslu sakarkostnaðar þannig:

Ákærði Matthias Haukur Guðmundsson greiði skipuðum verjanda sínum, Jóni E. Ragnarssyni hæstaréttarlögmanni, réttargæslu- og málsvarnarlaun, kr. 350.000. Annan sakarkostnað, þ. m. t. saksóknarlaun, kr. 450.000, er renni í ríkissjóð, greiði hann einn að tveimur þriðju hlutum.

Ákærði Viðar Á. Olsen greiði skipuðum veranda sínum, Ragnari Aðalsteinssyni hæstaréttarlögmanni, réttargæslu- og málsvarnarlaun, kr. 325.000.

Ákærði E og ákæra D greiði skipuðum verjanda sínum, Guðmundi Ingva Sigurðssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, kr. 300.000 in solidum.

Ákærða A greiði skipuðum verjanda sínum, Hallgrími B. Geirssyni héraðsdómslögmanni, málsvarnarlaun, kr. 200.000.

Ákærða B greiði skipuðum verjanda sínum, Árna Gr. Finnssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, kr. 200.000.

Annan sakarkostnað, þ. m. t. saksóknarlaun, kr. 450.000, er renni í ríkissjóð, greiði ákærðu Viðar Á. Olsen, E, A, B og D að einum þriðja hluta in solidum.

Dómsorð:

Ákærði Matthias Haukur Guðmundsson sæti fangelsi í 9 mánuði. Til frádráttar komi gæsluvarðhaldsvist hans 7 dagar. Hann greiði skipuðum verjanda sínum, Jóni E. Ragnarssyni hæstaréttarlögmanni, réttargæslu- og málsvarnarlaun, kr. 350.000. Þá greiði hann annan sakarkostnað, þ. m. t. saksóknarlaun, kr. 450.000, er renni í ríkissjóð, einn að tveimur þriðju hlutum.

Ákærði Viðar Á. Olsen sæti fangelsi í 3 mánuði. Til frádráttar komi gæsluvarðhaldsvist hans 4 dagar. Hann greiði skipuðum verjanda sínum, Ragnari Aðalsteinssyni hæstaréttarlögmanni, réttargæslu- og málsvarnarlaun, kr. 325.000.

Ákærði E sæti fangelsi í 2 mánuði, en fresta skal fullnustu refsingar, og skal hún niður falla að liðnum þremur árum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 haldið.

Bls. 469

Ákærða A sæti fangelsi í 2 mánuði, en fresta skal fullnustu refsingar, og skal hún niður falla að þremur árum liðum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 haldið. Hún greiði skipuðum verjanda sínum, Hallgrími B. Geirssyni héraðsdómslögmanni, málsvarnarlaun, kr. 200.000.

Ákærða B sæti fangelsi í 2 mánuði, en fresta skal fullnustu refsingar, og skal hún niður falla að þremur árum liðnum frá uppkvaðningu dóms þessa, verði almennt skilorð 57. gr. almenndra hegningarlaga nr. 19/1940 haldið. Hún greiði skipuðum verjanda sínum Árna Gr. Finnssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, kr. 200.000.

Ákærða D telst vera sek um brot á 147. gr. almenna hegningarlaga nr. 19/1940, en fresta skal ákvörðun refsingar og hún niður falla að liðnum tveimur árum frá dómsuppsögu, veri almennt skilorð 57. gr. hegningarlaganna haldið.

Ákærðu E og D greiði skipuðum verjanda sínum, Guðmundi Ingva Sigurðssyni hæstaréttarlögmanni, málsvarnarlaun, kr. 300.000 in solidum.

Ákærðu Viðar Á. Olsen, E, A, B og D greiði annan sakarkostnað, þ. m. t. saksóknarlaun, kr. 450.000, er renni í ríkissjóð, að einum þriðja hluta in solidum.

Lagagreinar

- 1933.93.73
- 1940.19.19
- 1940.19.22
- 1940.19.54.2
- 1940.19.57
- 1940.19.60
- 1940.19.70
- 1940.19.74.1.1
- 1940.19.74.1.3
- 1940.19.74.1.5
- 1940.19.77
- 1940.19.77.4
- 1940.19.78
- 1940.19.131
- 1940.19.132
- 1940.19.138
- 1940.19.142.1
- 1940.19.142.2
- 1940.19.147
- 1940.19.148
- 1940.19.148.1
- 1940.19.162.1
- 1940.19.248
- 1955.22.4
- 1955.22.7
- 1974.74.77.2
- 1974.74.92
- 1974.74.115
- 1974.74.118
- 1974.74.141
- 1974.74.142
- 1976.101.12
- 1977.35.1